په سراج الخبار کې د پښتو شعر

Ketabton.com

لیکوال: پوهنیار محمد شاپور "احمد زی"

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمد شاپور "احمد زی" د احمد جان زوی په ۱۳۴۰ کال د لوگر ولایت د سرخ آب په کلي کې زېږېدلي. خپلې لومړنۍ زده کړې يې د سرخ آب په متوسطه او بیا د عامې ادارې له مسلکي لیسې څخه فارغ شوئ دئ. لیسانس او ماستري يې د کابل پوهنتون د ژبو او ادبیاتو پوهنځي د پښتو څانګې څخه تر لاسه کړي دي. د ۱۳۶۳ کال په وروستیو کې د ژبو او ادبیاتو د پوهنځي د پښتو څانګې په علمي کدر کې د استاد په توګه مقرر شو.

په ۱۳۶۴ کال کې ننګرهار پوهنتون ته تبدیل او د دغه پوهنتون د ژبو او ادبیاتو د پوهنځي د رئیس او استاد په توګه يې دنده تر ۱۳۶۷ کال پورې ترسره کړه. په ۱۳۶۷ کال کې پاکستان ته مهاجر شو. او بیا د ۱۳۶۸ کال په اواخرو کې استرالیا ته مهاجر شو.اوس په استرالیا کې د ژباړن او ترجمان په توګه کار کوي.

او دا هم د لیکوال د غزل یوه بیلګه :

دئ فســـاد رشـــوت روان پـــه ادارو کـــې
نشـــته رحـــم د کاتـــب رئـــیس پـــه زړو کـــې
خـــداي د مکـــړه د چـــارواکو ســـره کـــار بنـــد
خلاص به نشي هـــم پـــه میاشـــتو پـــه کلـــو کـــې
که ترې وپـــو ښـــتې دا کـــار مـــې څنګـــه کیـــږي
وایـــې تـــه پیســـې ډالـــر لـــرې جیبـــو کـــې
کـــه پیســـې وي خلاصـــوو د کـــار پـــه منـــډه
بـــې پیســـو د ځنـــډوو ډېـــر پـــه وعـــدو کـــې
هـــم دې لېـــږو لـــه یـــوه دفتـــره بـــل تـــه
تر څو ســـتړی شـــې پـــه تلـــو او پـــه راتلـــو کـــې
یا خو دا چې بـــه لـــه چانـــه پیســـې پـــور کـــړي
یا خو نـــه خلاصـــیږي کـــار نـــژدې وختـــو کـــې
دلتـــه حـــق دئ خـــوړل کیـــږې د بـــې وزلـــو
نا حـــق حـــق دئ احمـــد زیـــه پـــه پیســـو کـــې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سرليكونه

۱ - سريزه ۱-۷
۲ - دشعرونو مجموعه ۸ - ۷۴
۳- داوسنی اوسراج الاخباررسم الخط پرتله ۷۵ – ۷۷
۴- نتيجه ۷۸
۵- ۷۹

(c) ketabton.com: The Digital Library

سریزه

له ۱۹۱۱تر ۱۹۱۹کال پورې سراج الاخباردافغانستان په مطبوعاتو کې ستررول لوبولئ دی. اوډېرشاعران اولیکوالان یې دې ته هڅولي، چې قلم راواخلي اودپښتوژبې اوادبیاتو له پاره خدمت وکړي. سراج الاخبار دافغانستان په ادبیاتو کې یونوی تحول رامنځ ته کړ، او هغه داچې سراج الاخبارپه ادبیاتو کې دنوې دیموکراسی لاربښوونه کړې ده ، په ټولنیزبدلون کې یې خپل رول لوبولئ دی . چې په دې برخه کې دهیواد دخلکو راویښول داقتصادي اوکلتوري مسایلو له پاره په کلکه مبارزه ،اودخلکو شعورته وده ورکول رابرسیره شوي وو. په دی ډول دسراج الاخبارجریدې دافغانستان خلکو ته ډېرزیات عرفاني خدمت کړئ دی .په همدغه وخت کې پښتو ژبې په چټکتیا سره ګامونه پورته کړه. دسراج الاخبارپه پاڼوکې دپښتو شعرونه ،متلونه اودنثرټوټې چاپ شوي دي. هغه شاعران اولیکولان چې د(ځوانانو افغانانو) یادمحمود طرزي په قول داخوان افغان په سیاسی نهضت کې شامل وو. دوی دخپل وخت داسې خلک ووچې ځانونه یې په عصري علومو سمبال کړي وو، چې ددې دورې یومشهور روشنفکره شاعر غلام محی الدین افغان دی .غلام محی الدین افغان دسراج الافغانیه ورځپاڼې ، چې په حقیقت کې دخپل وخت دمترقي او ازادي غوښتونکو افکار و یوه خپرو نه وه، یولیکوال اوشاعروو، داسې لیکوال اوشاعروو چې لیکنې اوشعرونه یې دمترقي نهضت په پیاوړتیاکې ستر رول ولوباوه. دپښتوژبې اوادبیاتو په پراختیاکې یې اوچت ګامونه پورته کړي دي. غلام محی الدین افغان دلومړی اودوهم مشروطیت فعال غړی اودهغه کلپ له مؤ سیسنو څخه شمیرل کیږي، چې ظاهرآ یې ذوقي اوتفریحي بڼه لرله ولې په حقیقت کې په هغه کې سیاسي فعالیتونه پرمخ بیول کیدل.

غلام محی الدین افغان په اتو ژبو باندې ښه پو هیده اودپښتواوفارسي په ادب کې ددیني مطالعې خښتن وو.

افغان اودهغه وخت ټولو شاعرانو اولیکوالانو لکه عبدالهادي داوي، مولوي صالح محمد ،عبدالسلام اونوروااوچت ګامونه دعلم اوپوهې درواجولو په برخه کې اخیستي دي. دوی دعلم خوا نیولې وه علم اوپوهه یې ستایله ، خلک یې دعلم سره اشنا کول ، خلکو ته یې دعلم اوپوهې ارزښت څرګند اوه، او بالاخره خلک یې دې ته رابلل چې په علم اوپوهې ځانونه سمبال کړي، اوځانونه دجهل اوسکون څخه را وباسي، دجهل اوسکون غندنه یې کوله، خلک یې دې ته هڅول چې دنوي عصر له نویوپدید وسره اشنا شي دنوي عصر ستایونکي وو. دوی ټولو ټولنیزه وده اوتکامل غوښته، دغوټول دټولنیزې ودې اوتکامل په

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتلوکې سره متحد وو. اوټولو لیکوالانو اوشاعرانو خپلې ژبې شعراوادب ته خدمت کړې دئ .

غلام محی الدین افغان کومې لیکنې چې کړي، اویایې چې کوم شعرونه ویلي دي، هغه په خپلو اثاروکې ژوند داسې ترسیم کړئ، چې یوه واقعي بنه یې لرله یعنی ژوند یې په حقیقی توګه په خپلو اثاروکې ترسیم کړئ دی، چې داخبره موږ دده په ځینو شعرونوکې وینو.

غلام محی الدین افغان کوم شعرچې د ۱۹۱۴ کال داکتوبر په څلورم تاریخ په سراج الاخبارکې نشرشوئ دی . په دې شعرکې ده داپه ډاګه څرګنده کړې ده، چې په ټولنه کې ټولنیز اختلافونه شته، چې یوه طبقه یې د بلې طبقې پرضد درېږی ،اوپه ټولو مسایلو کې اتحاد اویووالی نشې کولای، یعني یوه طبقه یوڅه غواړي اوبله طبقه بل څه، چې ده دخپل وخت ټولنیز اختلافونو درک کړي اودایې څرګنده کړې ده چې دازادۍ اواستقلال د ګټنې له پاره هم ټول افغانان په یوه سنګرکې درېدلای نشي نو ځکه یې پورتنی مفکوره په لاندې شعر کې په دې ډول بیان کړې ده .

ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شاموخپل ګدا مو خپل قاضي موخپل دی
سپاه خپل رعیت موخپل دیوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی
حبس خپل مفتی خپل زندان موخپل دی
پردی نشته ګرده خپل یو شکروکې...

د۱۹۷۱ کال دجنورۍ په ۱۷ تاریخ په سراج الاخبارکې دده یو شعردترجیح بند ذوالقافیتین ترعنوان لاندې نشر شوئ دئ، چې دخپلو خلکو دژواندانه واقعیتونه یې په کې ترسیم کړي دي دخلکو ژوند یې په ربښتیني ډول ترسیم کړئ چې داشعرپه دې ډول پیل کیږي:

موږ بنه تعلیم یافته وای داثار
هم کامل وای په صنعت دکار زار
اوس زموږ به وای په دنیاکې اقتدار
هم به زموږ وای دېرهمت په ټول کفار
کل جهان دی رسیدلی ومقصد ته په مدار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مگر موږ خويو په خوب کې لاتراوسه دسهار

په دې ترجيح بند ذوالقافيتين کې غلام محی الدين افغان دخپلې ټولنې اوخلکو دبيرته پاتې والي عوامل په۳۵ بيتونوکې شرحه کوي. د ساري په توګه : دخپلو وطنوالو بيسوادي ، فقر، غريبي اوبيچاره ګي ، دعالمانو دعلم لږوالی داوسينوعلوموسره دخلکونا اشنايي، دملت دزراعت بيرته پاته والی، اوله ابتدايي وسايلو څخه په زراعت کې کاراخيستل ،دنوروملتونو دزراعت پراختيا اوپه معاصر تخنيک سره له لږ ځمکې څخه ډېرحاصل اخيستل، په نورو هيوادونوکې اوداسې نورمهم پرابلمونه شرح کوي . ددوی په دې حالت باندې ليکوال افسوس کوي اوکله چې دخپلو وطنوالودې ويجاړ حال ته ګوري نوخپله خواشيني دغه ويجاړحالت سره يوکوي اوموضوع ترسيموي.

پو هاند عبدالحی حبيبي څو کاله پخوا دغلام محی الدين افغان دفکري تجدد په برخه کې داسې ليکلي وو:

،.... شپيته کاله پخوا زمانه درپه ياد کړئ ،هغه وخت چاپښتوشعرنه وايه اوکه هم څوک په دې فکر کې وو، هغه به درحمان اوخوشحال پيروي کوله، دتوروزلفو په شکنجه کې به نغښتی وواودبڼو په غشي په ژوبل وو، دشعرموضوع اومحتوی يوزرکاله دغسې راغلي وه، اوخلک هم په دغه لارتلل يو وارنابيره غلام محی الدين افغان دشعرمجرا بدله کړه، اوپه ۱۳۳۳ هـ ق کال کې يې په سراج الاخبارکې دکوم خيالی محبوب داوږدوزلفواو ښکلي مخ اوهلال ابرودستايني پرځای دوطن په حقيقی دلبرپوري داسې بدله وويله :

زړه زما ډک دی له مينی دوطن
خپل وطن ماته عزيز دی ترخپل
تـــــــــــــــــن

داموضوع اوس موزته نوې نه ښکاري، اوښايي چې ډېرځلمي يې دبيان يوفرسوده اومبتذل طرزوبولي اوله فکري پلوه يې هم خوښ نه کړي، مګر په هغه وخت کې بالکل نوې اوښايي چې شاعربه دپخوانی خيال اودزاړه مکتب پيروان ډېرغندلي وي، چې ولې درحمان بابا لاهوتي فکر په داسې زميني فکر اوموضوع بدلوي.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په ۱۹۱۱ کال دجنوري په ۱۱ نیټه دمحمود طرزي په مدیریت دســـراج الاخبار مشـهوره جریده نشـر شـوه. عبدالهادي داوي چي په هغه وخت کي دحبیبي دمکتب شـاګرد وو، دغي جریدي ته دطرزي په غوښـــتنه انتخاب شـــو اودده ســـره دري تنه نوردواطلب شاګردان عبدالرحمن لودین ، فیض محمد ذکریا ، اومحمد بشیر هم سراج الاخبارته ولیږل شـــول. داوي دجریدي دمحرروظیفه اجراکوله، اوهم یي داردوژبي نه ســـراج الاخبارته مضـــمونونه اومقالي ترجمه کولي، په ســـراج الاخبارکي دداوي فعالیت ادامه درلوده ترڅو چي په ۱۹۱۸ کال کي دامیرپه امربندی شـو. داوي دمحمود طرزي تکړه شـاګرد اوفکري ملګری وو. چه دهیواد دترقي له پاره یي دهغه وخت په ســـیاســـي اوادبي مبارزه کي مهم رول په غاړه درلود . دی دخپلي ورځپاڼي په ټولنیز ارزښـت ډیر ښـه پوهیده نوځکه دهغه ســـتاینه یي په یوه مثنوي کي بیان کړي ده چي د ۱۹۱۴ م کال دجنوري په ۱۵ تاریخ خپورشو چي مطلع یي داسي ده:

اخبـارهرملـت تـه جـانـه
ضـــروري ده وا وره مانه
دمـلـت مـنـافـع غـواړي
پـرغـمـودمـلـت ژاړي

همدا ډول په همدي ګنه کي داوي دخپلي مورنی ژبي په خوږوالي ، رواني اوفصاحت ،متانت اوپراخوالي باندي یوبل مثنوي شـعرلري چي دالاندي ځوبیتونه یي د نمونی په توګه را اخلم:

پښـــتـو ژبـه شـــریـنـه
هـم فصـــیحـه هم مـتـینـه
قـواعـد یـي خـوارښـــه دي
قـواعـدیـي هـم لـږنـه دي

داوي که په دي شـــعرکي له یوي خوا دخپل ولس د ملي ترقي له پاره دمورنی ژبي موثریت اواغیزه په ګوته کوی، نودبلي خواڅخه داشـــعردهغه چا ځواب هم وو، کومو چي پښـتوژبه دافغان ولس دکلتورد لوړتیا اوترقي له پاره اسـاسا مسـاعده نه ګڼله، په هغه زمانه کي یولږ داسـي کسـانو فکر کاوه چي دغه ژبه د وولسـونوترمنځ دښـه افهام اوتفهیم وسـیله نشـي کیدای، ځکه چي قواعدیي ترژبني قانون لاندي نه راځي. دغي مهمي کلتوري مسئلي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ته داســـتقلال دګټلو نه پخوا ډېرو مترقي شـــاعرانو اوليکوالانو جدي توجه راوګرځوله. که مولوي صـــالح محمد په خپل پښـتو مکتوب کې دپښـتو ژبې په تاريخي بدبختۍ وژړل ، نوعبدالهادي داوي په خپل مثنوي شـعرکې دخپلې مورنۍ ژبې سـتاينه وکړه، اوهمدا وايي چې فارســـي شـــعرهم لري، ولې هغه دپښـــتو هم پايه نه دئ ځکه چې په مورنۍ ژبه کې هنرمند باطني احساسات ښه څرګندولای شي اوداسانه لاره نه ده .

د شـــلمې پيړۍ په پيل کې دافغانســـتان دفکري تجددعلمبردارمحمود طرزي، دخپلې جريدې ددوهم کال د دلوې په نهمه ګڼه کې دپښـــتو ژبې مســـئله (زبان افغاني زبان اجداد زبانهاســت) ترعنوان لاندې مطرح کړه دهغه په اريايي توب يې مطالعات پيل کړل. ددې ليکنې نه وروسته پښـتو څېړنې له يوه کال څنډ سره مخامخ شـوې، ولې په ۱۲۹۳ کال کې بياله سـره پيل شـوې. دهمدې کال دسـرطان په څلورمه دسـراج الاخبارپه شـلمه ګڼه کې عبدالرحمن لودين داسې وليکل : ،، سراج الاخبار به زبان فارسي طبع ونشرميشود چون همواره مساعی درنشر واشاعات علوم ومعارف است به السنه مروجه افغانستان لهذا سراج الاخبار افغانيه اين شما ره وشماره های بعد خود را بزبان ملي خودنيز تزئين ميدهد.،،

دســراج الاخباردمطالعې نه معلومېږي چې په هغه جريده کې دپښـتو شـېرکلنه ونده، اګر چې دومره زياته نه وه، ولې ترټولو مهمه داوه چې دپښـتونشراتوله پاره دپښـتو ژبې په تاريخ کې، ديوه نوي فصل په حيث لار خلاصه شوه، هغه داچې خلک دخپلې ژبې او ژبه دخپلوخلکو سره وتړل شوه . محمود طرزي همدغه موضوع ته دسراج الاخبارپه ۱۳۹۶ کال دجوزا په دوهمه ګڼه کې داسې ګوته نيسی :

,,ادبيات ملي، فـارســـي ،افغـاني هرقوم بزبـان خود وهرزبـان بـه ادبيـات خود زنـده است.,,

ددې دورې بل مشـهورشـاعرمولوي صـالح محمد دمحکوم افغان حالت ، په قفس کې د بندي بلبل سـره مقايســه کوي، ددې اثرقهرمان دازادۍ څخه لاس نه اخلي، ولوکه په زندان کې هم دې ازادۍ دورځوخيالونه هيڅکله نشـــي هيرولای، اوکه په ژوندکې خوشـــبخته وو نوهغه وخت وو چې ازاد وو، دسيالانو سره سيال وو، په دې شـعرکې دانګرېز داستعمار پرضد بې حده کرکه اونفرت شته.

لومړی جهانی جنګ چې ټول بشـــريت يې تهديداوه، دی په خپل مثنوي شـــعرکې ترســـيموي اودهغه دوام غواړي. ځکه چې اروپايي جګړه مار اواســـتعماري قوتونه په کې راګيردي، ، د د ه په نظرګوندې وي چې دغه استعماري قوتونه دګوردچنجوپه شان په خپل منځ کې يوبل سره وخوري.

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله ډېره مهمه موضـوع دوطن دسـتايني موضـوع ده، چې دغه موضـوع دهغه وخت دټولوشاعرانو اوهنرمندانوپه اثاروكې په ډېروقوت سره ليدل كيږي.

بله موضـوع داخبارموضـوع وه، عبدالهادي داوي اخبارته دعلومو داديب لقب وركړ، اوهغه يې ديوه ملت له پاره دومره ضــــروري وباله لكه ودوجود له پاره وينه. عبدالعلي مستغني د۱۲۹۳ كال دعقرب ۲۸ گڼه كې دسراج الاخبارپه ستاينه كې داسې وليكل :

دا اخباررنګين ګلزاردی اخبار نه
دی
چې هزاريې زه يم ولې ګلزارنــه
دی

په سـراج الاخباركې بله ډېره مهمه موضـوع چې د شـلمې پيړۍ په پيل كې مطرح وه هغه دملي ادبياتو موضـــوع وه، په هغه وخت كې لكه څنګه چې محمودطرزي په يوه نقل قول كې وليدل شوه، دملي ادبياتو نه مقصد فارسي اوافغاني يعنى پښتو ادبيات دي . په هغه وخت كې دفارســـي ژبې له پاره كوم تشـويش موجود نه وو، ځكه چې ډېرې پيړۍ دري رســـمي اواداري ژبـه وه ،اوهلتـه ددې ژبې لـه پـاره كـاركيده. ولې دافغـاني ژبې دادبيـاتو موضـوع دلومړي ځل له پاره، په ډېرقوت سـره داسـتقلال نه دمخه كلونو كې په افغانسـتان كې مطرح شوه. په همدې كلونو كې داوي دخپلې ژبې ستاينه وكړه ورپسې مولوي صالح محمد دپښتوژبې په توصيف كې يومكتوب وليكه چې څوجملې يې دادي :

،،.... هغه تاثيرات چې په خپله مورنى ژبې كې وي په بله ژبه كې كله وي ... هرقوم اوهرملت چې ترقي كړې ده ، لوى ســـبب يې دادى چې ټول علوم يې په خپله ژبه ترجمه كړي، ځكه چې تحصيل پرې اسان شوئ دى ...،،

غلام محى الدين افغان دســـراج الاخبارپه ۲۳ گڼه كې يوپښـــتو اعلان په لاندې ډول خپوركړئ دى :

يواعلان په پښتو كې :

،، اول مقصـد مو داعلان دادى چې زموږ مباركه ژبه رواج پيداكړي، اوهرڅوک دې په دې باب كې دترقي دپښـتو بنــه بنــه مضــامين په افغاني كې وليكي، اوپه واسـطه د دې اعلان ټولو پښتنو ته خبروركوم كه څوک زما يا دبل چا په پښتو مضامينو ايراد لري، هغه دې خپله مدعا په پښتو كې وليكي اودسراج الاخبار مدير صاحب ته دې راوليږي، كه بنده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دهغه له څوابه عاجزشـــــه هغه ته به پنځوس روپۍ په طور دانعام ورکړم اوو عده هم شیرږمیاشتی ده .،،

ددې اعلان څخه دغلام محی الدین هدف داوه، چې له یوې خوا دپښـــتوژبې او ادبیاتو ته پراختیا ورکړي اوخپله ژبه مروجه کړي اوله بله پلوه داخبارپرمخ دبحث نقد موضـــوع رامنځ ته کړي، چې پنځوس روپۍ په هغه وخت کې ډېرزیاتی پیســـې وې. چې څه موده وروسته عبدالسلام ددې اعلان په ځواب کې یوشعر راولیږه، اوپه هغه کې یې دپښتو ژبې توصـــيف کړئ چې موږیې دشـــعر دنمونې څخه دلته تیریزاویوازې همدومره وایم چې عبدالسلام دهغه وخت دپښتو ژبې یو تکړه شاعروو.

داوو څوتکې چې دسریزې په برخه کې تاسوته بیان شو اوکه چیرې له ماڅخه په کوم ځای کې سهوه اواشتباه شوي وي هیله ده چې محترم لوستونکي ما خپلې سهوې او اشتباه ته ځیر کړي. ما په دغه کتاب کې هڅه وکړه چې د ســراج الاخبارله ټولوګڼوڅخه د پښـــتو شعرونه راټول او د یوې ټولګې په توګه یې ګرانو لوستونکوته وړاندې کړم .

اوس راځم ددې کتاب دوهمې برخې ته او هغه دســـراج الاخبارپه جریده کې دپښـــتو شـــعرونه دي چې په نوموړې جریده کې په بیلابیلوختونوکې نشـــرشـــوي دي . که څه هم ماډېرکوشش کړی چې ټول هغه شعرونه چې دسراج الاخبار په پانو کې نشر شوی راټول کړم ولی بیاهم که چیرې له کومې ګڼې څخه سهوا کوم شعر پاتې شوئ وي یاکومه شماره ســـراج الاخبارزما لاس ته نه وي راغلئ اوپه هغه کې کومه ټوټه شـــعرپاته شـــوئ وي زه خپل معذرت تاســـوته وړاندې کوم، بله کوم ټکی چې د یادونې وړده هغه داچې شـــعرونه په کوم رسم الخط لیکل شوي ، ماپه هماغه بڼه دې کتاب کې راوړي، اوښایي ځینې لوستونکي دلوستلوسره مشکل ولري . بیاهم که په کتاب کې کومه تایپي اشباه شوي وي .هیله ده چې محترم لوستونکي اوډېرمحترم استادان ماوبښي.

په درناوی

پوهنیارمحمدشاپوراحمدزی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه برخه

دسراج الاخبارڅخه راټول شوي شعرونه

دريم کال شلمه شماره ۱۲۹۳ هـ ش کال شعبان المعظم ۱۳۳۲ صفحه ۷-۶

دا څه عجب دوران دی چې راغلی پرافغان دی
رنګا رنګه ترقي ده څه عجب محبوب عنوان دی
وقت دعلم اوهنر دی بې قيمت رايګان دی
قسماقسم معارف دی نوردعلم درخشان دی
دهرعلم مدارس دی هم تحصيل په ډېراسان دی
داله کومه سويه موږکې چې ظاهر اونمايان دی
پخوانه وو اوس پيداشو مګر فضل دسبحان دی
داخوعصر دسراج دی چې افغان ټول په روشان دی
عجب عصر دی جانانه چې ځوان زوړ اوزوړ په ځوان دی
هرسړی اخته په علم که دهقان اوکه چوپان دی
صنايع اوبدايع دي وقت دعلم اودعرفان دی
پښتانه کيږدی نشين وو مردهغه چې نوم يې خان دی
اوس همه سوباخبره چه دعمر قيمت ګران دی
له عالمه باخبر شوه چه خورا لوی داجهان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نورعالم هم خورا ډېر دی　نه تنها عالم افغان دی

ته سراج اخبارته ګوره　چې دملک په تن کې جان دی

څونه نفعې دي ظاهرې　چې بې ژبې دي ګویان دی

بې خبریې باخبر کړه　له عالمه چې څه ان دی

هرسړی عبرت په اخلي　چې زه څوک یم څه مې شان دی

دین دنیا دواړه په کې دي　ګهرباره درافشان دی

په ایشیا کې مثال نشته　رشک اوردانګلستان دی

تې مدیرصاحب ته ګوره　محمد بیګ طرزي افغان دی

شه مدیر باتدبیردی　دهرعلم ګویا کسان دی

څه حاجت دی وبیان ته　چې اخباربه نمایان دی

دالومړی اخباردی وروره　چې افغان ټول په روښان دی

تولی رانیسی په خپله　چې قیمت یې ډېرارزان دی

په تش دیدیې قانع نشي　ځان په پوه کې خوراګران دی

بیحاصل یې ګمان مکړی　قدرمند پرقدرد ان دی

اوس بیا نورعلی نورشو　په پښتو چې دې ګویان دی

جانه څه عجب دوران دی　چې راغلی پرافغان دی

خپله ژبه موچاپیږي　عنایت دپاک سبحان دی

شه شیرینه پښتو واوره　چه مضمون په ډېراسان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

قلم خپل ژبه مې خپله شعرګران اوکه اسان دی
زه شاعر نه یم دلبره خاص مطلب زمابیان دی

زه عاشق دخپل وطن یم بلې حب ددې ایمان دی
په خپل ملک خورانازیږم ناري کړم څومې توان دی

زه صالح غلام دشه یم پرما ډېردده احسان دی
تربیت مې تول له ده دی څه چې زما نوشت وخوان دی

زی نصرت غواړم له خدایه څوطاقت اوڅومې توان دی
ډېر امید لرم ودې ته څه مو زوړ اوکه موځوان دی

شه په صدق دوعا وکئ وپادشه ته څو په توان دی
ښه پادشاه دی خدای دی ښه کړي پرموږ تولو مهربان دی

علم دوست هنرپروردی بی له شکه قدردان دی
مراتب دي خدای کې لوړي ترابده څواسمان دی

پردښمن دی غلبه وی څوزمین واوزمان دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شما ره ۲۲ اسد ۱۲۹۳ رمضان المبارک ۱۳۳۲ ۲۵ جولای

اخبارهرملت ته جانه ضروري ده واوره مانه
دملت منافع غواړي پرغمو دملت ژاړي
احتیاج دخپل ملت رفعه وی په لږ لګ مدت
معارف کي صنایع کي په ثروت کي بدایع کي
په ادب کي سیاست کي فلاحت کي تجارت کي
ډېرمعقول بحثونه کاندي دملت د مخ دوراندي
ورکوي دوی ته ترغیب دعلومو دا ادیب
دا اغیار روخیانت دی ښکاره کي پرملت
فریبونه یې ښکاره کي عالم کي ننداره کي
په مقصد يي ملت پوه شي داتمام امورپه پوه شي
په تعلیم اوتجارت کي زراعت وفلاحت کي
په ادب اواقتصاد کي اخبارات یې ښه ازاد دي
کوته داچي داخبار منافع دي بې شمار
درشي اخبار اخلاق اتحاد اواتفاق
ای زما پشتنه وروره ای دمادسترګو توره
هغه علم چې څرخیږي هرسړی ورته رسیږي
هغه دی دغه اخبار رانوکي کره تلوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس دنـيـا كـي شـــاوخـوا هــرمــلـــت گـــوره جــدا

پـــه زوريـــي اخـــبـــارات دی پـــه لـــكـويـي مـطـبـوعـات دي

زمـوږ پــه مـلـكـي يـواخـبـاردی درافشــــــان اوگـــهـــربـــاردی

پـه صـــورت كـي هـم يـكـتـادی مـعـنـاء هـم دی پـهـمـتـادی

خـــدايـــه دي لـــري ژونـــدی چـي مـلـت ســي پـه ژونـد ی

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپږمه شماره څلورم کال محرم ۱۳۳۳ هـ ق ۲۸ عقرب ۱۲۹۳

۲ نوامبر.

رنګا رنګ انقلابات دي قسما قسم اختلافات دي
هر ملت وهر دولت اخلي نفع دفرصت
چه فرصت پیداکي یاره انتقام اخلی بي واره
تیردروکالوته نظرکه په احوال یي ځان خبرکه
چي فرصت مندوکفارو څی ونکړوپه موږخوارو
بیاپه موږمسلمانانو څه ونکړوکافرانو
زړه موخوړ په مراکووو چي وروم ته بشه بازووو
پرمصریانو موږ له دزړه وینه موخوړله
چي ناله ایطالویانو یورش یووړپرطربلیسیانو
زړه ټوکرټوکرپه دی وو رشکي رشکي سر ی پري وو
چه داځه وشو ناګه فضل ته وکي الله
یوواررږغ شو چي روسیانو چپاویووړ پرایرانیانو
په زروعالم یي مړکي په ظلمت یي ملک ککړکي
په سوو سری یي مری کړی مخ په تورپزې یي پري کړي
پرزخمی زړومالګی پاش شوي پري موغوشي لکه اش شوي
په ګرداب کي دحیرت تولـه ډوب سوپه حسرت

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې یاربه څه احوال شو چه علاج یې ډېر محال شو

موږ په دې ناورین اخته وو فکرزن جګرسوخته وو
چې داځه وسورحمانه ته قادري ای سبحانه

طراباس موبالکل هیر سو چه دا خرس روسی راتیرسو

مراکو اومصر دواړه غم یې مه خوره داوژاړه

چه وموږ ته رانږدې شو دحیا طناب یې پرې شو

موږپه دې غمواخته وو فکر زن اودل سوخته وو

چه داځه بلا شوه پیښه الامان ددې له نیشه

بیا ناری سوی چه بلغار سوه راپورته دبل غار

پرتوکانو یې حمله کړه شي په خپل ځانو اخته کړه

صربیانو یونانیانو همه یورش یوور پوترکانو

څودولته سره یوشو ډېرترکان په میان کې لوشو

الحاصل چې په اضرار رسولی بیشمار

لاهنوز متوجه دی په مطلب متنبه دی

خپل ته دای محکموینه چې اسلام ونړوینه

وتخریب ته داسلام توجه لري مدام

خپله لوګوله یې بولی یوله بله سره بولی

ای افغان دواړه لاس پورته که شه په اخلاص
وخپل رب ته دې زاری که بیا زاری په عاجزی که

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه ای خدایه ته قهاریې که رحمان یې بیا جباریې

کفاردیقرترحده تیرکه شپه و ورځ یې مور بری که

تی په خپل میان کې اخته کې عداوت په شه پخته کې

چه یې مورشو بالکل هیر په خپل ځان اخته وی ډیر

موردې گوروسیلونه دوی همیش کوی جنگونه

او وموږته توفیق راکې شه اخلاق ته را اعطا کې

چه طاعت دی په رښتیا کړو عبادت دی بی ریا کړو

په خپل میان کې متفق شو یوپربل سره مشفق شو

ته همت وغیرت راکې ته قوت ونصرت راکې

ته موشه کې که معیوب یو بری راکې که مغلوب شو

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲ نوامبر.

تقریظ

داخبــاررنګین ګلزاردی اخبــارنــه دی   چې هزاریـی زه یم ولـی ګلزارنــه دی

علم زده کړه ګوره جهل په کارنه دی   که دپلاردی چې جاهل دی په لارنه دی

کــه بی علمــه خبرداردی بی خبردی   که هوښــیار دزمانی دی هوښــیارنه دی

که څوک سود غواړي دعلم سوداښــه ده   پــه ګرمی ده دی بــازاربــل بــازارنــه دی

که ســود ا کړی دوکانداردی علم ګوره   بــالانصــــافــه ترده بــل دوکــانــدارنــه دی

خوارهغه شــي چه دعلم نه غافل شــي   چــه دعلم دولــت مومی بیــا خوارنــه دی

کــافران ګوره پــه علم جهــانګیرشــول   مــاوتــالــره دانــنــګ وداعــارنــه دی

مړه ویده دواړه یو رنګ وی په غفلت کـــــــــــــــــــــــــــــــې   مړیــه بولــه هرســـړی چې بیــدارنــه دی

له غفلت پورته خونخواره بلانشـــته   کــه زمــری څــوک خــونــخــواربــولــی خــــونـــــخـــــوارنـــــه دی

موافق دزمــانی ســـره رفتــار کړه   مخــالف دزمــانی شـــه رفتــارنــه دی

زمــانــه وی کلــه ګرمــه کلــه ســـرده   تــل ترتلــه پــه چمن کې بهــارنــه دی

که فلک دغیرپه کام شــه غمګین مشــه   پــه دی ژرنــده همیشـــه دچــاوارنــه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه مې نه اوری دترکوله وصــــاله   څو چیچلی یې دزلفو پــه مــارنــه دی

مســــتغني زه دمين په خپل ګفتار کړم   ســــتاپه شــــان ګفتاردهیځ چاګفتارنه دی

مســــتغني يم زمـا نوم عبـدالعلي دی   زه پښــتون يم په بل قوم مې ځه کارنه دی

فارســي شـعرمی مشـهوردی په جهان   پـه پښــــتو ژبـه مې شــــعرشــــعارنـه دی
کـــې

دعبدالعلي مستغني په ژبه

دغلام حیدرتقریظ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال اتمه شماره ۴ مخ صفر ۱۳۳۳ قوس۲۷ ۱۲۹۳ دسمبر ۱۹

په کابل کې چې اســـتيژی بار به وړی دصـــندلی که له لوژی کيژی غم به خوری دصندلی

که دی څه هم دستارنه وی اوپه پښودې پيزارنه وی خورا شـــــه اولوی تلتـک بـه رغوی دصـــــــــنـــــــــدلـــــــــی

که دڅه خونه کوچنی وی لويشت په لويشت داکمکی وی لس پــه لس کې لوينغری پــه جوړوی دصـــــــــنـــــــــدلـــــــــی

لــه اولــه بــه دقــوس تــراخــره دحــمــل پنځه مياشـــتی په کـامـل تعظيم کوی دصـــــــــنـــــــــدلـــــــــی

شـــکوه مکوه افغـان صـــنـدلی عظيم نعمـت دی څه شـــه خوند که تودې شـــپی اومرکې دصـــــــــنـــــــــدلـــــــــی

دمولوي صالح محمدشعر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال جمادی الثانی ۱۳۳۳ هـ ق ۲۶ حمل ۱۲۹۳ هـ ش ۱۶ اپریل
شماره ۱۶

صفحه ۷

تــه کــره دځــمــکــې ګــوره نــظــروکــه زمــا وروره
څــه عــجــيــبــی اوازی دی رنــګــا رنــګ نــنــداری دی
عــالــم ټــولــه دی پــه شــوركــې مرد وزن پــه شــورمــا شــوركې
دبــعضــومــخ تــرقــي تــه دبــعضــو داوپســتــی تــه
ځــينــی نــورمــلــكــونــه نــيســی ځــينی خپــل ســاتــلای نشــي
بعضــو نوی تهــدای كشــيشــو بعضــو خپــل رهنمــای پرېښــو
ځــيــنــی والــوتــه هــواتــه ځــينــی شــوه پــرځــمكــه پــاتــه
يــوعــجــب رنــګــه احــوال دی شــورمــاشــوراوقــال مقــال دی
دنــيــاده پــرشــور راغــلــی تــوريــدلــی قــهــريــدلــی
لــوی دول چــي پــردنــيــا دی پــه يــورپ كــه پــه ايشــيــادی
ټول پــه جنــګ ســره اختــه دی پــه ســرووويــنــواغشــتــه دي
بــردنــيــا تــرخــپــل ســرتــيــردي خــان ومــان يي بــاالكــل هيردی
پــه يــورپ كــي زلــزلــه ده ســپينــه ورځ پــه توره شــپــه ده
دجــرمــن پــرغــلــبــه ده زمكــه ســره ددوی پرشــپــه ده
بــل دی هــرچــيــری اورونــه دتــوپــوكــيــږی وارونــه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په هوادی جهازونه   په اوبوکې ابگوتونه

هم په ځمکه دی ریلونه   په دشتوکې موترونه

دتوپوتوردربهاردی   دسروکریچوشرپهادردی

دټوپکوټکه هاردی   دمردکو شرکه هاردی

هم دپاسه بمان اوری   هم کشتی بلا دی نوری

لوی عظیم مهلک توپونه   دپرمدهشه اوازونه

پردشمن کوی وارونه   ورانوی هریورشهرونه

په لکو عالم قتلیږی   په لکوهم اسیریږی

دقرنولوی دولتونه   دعمروسلطنتونه

په یوه ان کې شي برباد   ددشمن په زړه سی بشاد

شه برباد قوم په خراب شي   پوش عظیم لوی اضطراب شي

یوسه بل راشیه   سی خپورپل ایستاده

دبلجیم وحال ته گوره   له دی حال دی خدای ژغوره

په یو ه ان سوبرباد   دجرمن زړه سوپه شاد

یوعجیب رنگه احوال دی   یوغریب منقلب حال دی

جرمن دی خدای گمارلی   روس انگریز ته یي شکارلی

روسیان ژاړی زار زاری کې   جرمن خاندی خوشحالی کې

انگریزان په ویراخته دی   دیرمغموم خوراخپه دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

په فرانس کې ولوله ده دجرمن پرغلبه ده
الواصل چې يواحوال دی چې تعبيريې ډېرمحال دی
خوشحال دی مسلمانان خصوصا بيا افغانان
څه عجيب يوشه فرصت دی خدای راکړی غنميت دی
همت کوره دترکانو درروميانو عثمانيانو
بيدارمغزکاملان دی باغيرت عاقلان دی
دسلطان همت ته گوره مردانه غيرت په کوره
دهمت توره يې کښکلی دغيرت په لاس نيولی
افرين دی پرهمت وی صدتحسين دی يوغيرت وی
چه فرصت په پيدا و روان شوپه ربښتيا
غرمی وکه وررهی سو مقابل هم درروسی شو
ځينی ونيوی قفقاز په مطلب سوسرفراز
هم پرمصری حمله وکړه هم په سيوېزيې چپه وړی
بلې بلې شه فرصت دی خدای راکړی غنيمت دی
عطا شوی دی له پاسه مفت يې مه باسی له لاسه
ای زمابرادرانو! ای جمله مسلمانانو!
شه فرصت دی خدای راکړی شه نعمت يه عطا کړی
چه کفارسره اخته دی په سرووينو اغشته دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شکری وکې چې سی زیاد   کافران سی تول برباد

همیشه بنه فرصت نه وی   تل بری پرغلیم نه وی

گاهی گاهی سی پیدا   مدام نه وی پردینا

تیرکلونه که منظر   په احوال که ځان خبر

چه پرموږ باندې څه حال وو   پریشان زموږ احوال وو

دکفاروغرغړی وی   شپه و ورځ په موږ نغری وی

ترخوله تیری بی کولی   لافی شافی بی وهلی

وحرم ته یی نسبت   دوی کاووپه جمعیت

خدای اخته کړه اوس په خپله   سره وژنی یوله بله

دادخدای مهربانی ده   دخالق نگهبانی ده

چه یې موږ کړو ځینی خلاص   شکری وکې په اخلاص

بلې بلې مهربان دی   دمظلومونگهبان دی

له ظالم انتقام   اخلی دی همیش مدام

ای باری پروردگاره   ای قادره ای غفاره

خوار افغان تاته زاری که   بیا زاری په عاجزی که

موږنگاه کې له افاتو   له جملوانقلاباتو

په سایه کې موده شا   زموږ امیرحبیب الله

اسوده لری ای خدایه   ای هادی اورهنمایه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مولوي صالح محمد

زړه ځـمــاډک لــه مــيـنــى دوطــن   خپل وطن مـاتـه غزيزدى ترخپل تن

هريوګـل مى دوطن پـه مـاډېرګران دى   ترکشـــميره ترپـاريســــه ترلنـدن

شــيرين ځان مى په شــيرين وطن فدادى   زه خودارنګـه فرهـاديمـه کوهکن

ګـلســـتـان مـى دوطـن لادرکـنـاروى   خـارســتـان دى دوطن راتـه ګلشـــن

دوطن پـه حمـايـت کې ځـان مبـاح دى   پـه دامينى کې لازم دى ســـربـاختن

دچاپه ســرکي چه ســودا دوطن نه وى   ســـردده دى مســـتحق دى بريـدن

چـاپـه زړه کې چـه جنون دوطن نـه وى   دهغـه زړه ه دى خـداى هميش لرى غـــــــمـــــــجـــــــن

ســاکنان دخپل وطن چي څوک غيربولى   هغـه غـداردزمـانى دى هم دشـــمن

کـه ډېـردى پـه جـهـان کې عـزتـونـه   ديرعزت دى پـه خـدمـت کې دوطن

دملـت ودين ســـراج اعليحضـــرت دى   په جهان کې لکه نمردى دى روشـــن

هســى شـــان ترقي شــوى دده په عهدکې   چې پـه کـاروى دوى دپـاره څوزامن

مـدرســـى اومکتبونــه اوس جـارى دى   دهــرعـلـم دهــرکســــب دهــرفـن

شــــه توپونه اوس جوړيږى په کابل کې   اســـتغنـاموشـــوه لـه ګروپ دجرمن

هم اخبـارموشـــايع کيږى پـه وطن کې   ډېرمرغوب لکه محبوب شــــه مزين

يومـديريـي چې جـامـع دکمـالات دى   خداى دى دى ســالم ســاتى له هرحزن

واقعـات موچشـــم ديد شـــوه دهرشــــهر   کـه پيکن دى کـه لندن دى کـه برلين

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخردعا دافغان داده ای صاحبه چه اسلام صاحب دجاه کړی ذولمنین

غلام محی الدین افغان

۲۳ شماره تاریخ ۱۵رمضان ۱۳۳۳ هـ ش ۵ اسد ۱۲۹۳ ۲۸ جولای
څلورم کال ۲۳ شماره

روژه

روژه میاده بختوره ځان خبرکه سنوره
دروژی فضایل دېردی له حساب ترحدتیردی
خورادېرپه ثوابونه دی په ډک تول کتابونه
روژه خدای ده خاص کړی وخپل ځان ته منسوب کړی
داحدیث شریف قدسی دی پداشان ,الصوم لی, دی
د,انا اجزی, به ګوره دی ددې په شان کې وروره
خدای ویلی په قران په شه طوراوپه شه شان
چه شهررمضان ,انزل فیه القران,
خورانیکه میاشته ده جانه ځان پرپوه که پرما ګرانه
رحمانی انوارله پاس رالیږی سم له لاس
هم دهرچارزق دېریږی نعمتونه پریوانیږی
روژه دری قسمه ده جانه ځان که پوه واوره له مانه
درجه چه په ادناده ځان خبر که هغه داده

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نه خوړل اونه چښل دی اودبطن وفرج ساتل دی

داروژه ده دعوامو مطلق مسلمانانو

دنیکانو روژه داده چه مقبوله د مولاده

باید تول اعضا نګاه کړی له ګناهه یې پناه کړی

ته په پښونه په لاسو نه په نو رواندامو

پرګته وکې اقدام خپل ځان وساتی مدام

اواعلی درجه داده چه ترتولوشه اعلی ده

چې زړه پاک له ماسواکړی وابسته یې په مولا کړی

دا روژه ده دخاصانو دباری د مقبولانو

چه روژه یې وی ګناه کی فایده نه کی ځان تباه کی

روژه تی چه ګنه کاروی په مثال ددې بیماروی

چه پرهیز کې میوه خوری اوپه لوی لاس زهروخوری

صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پنځم کال دوهمه شماره ۷ ــ ۸ مخ ذیقعده ۱۳۳۳ هـ ق .۲ سنبله ۱۲۹۴ هـ ش ۱۲ سپتمبر

پښتو ژبه ده شرینه هم فصیحه هم متینه
قواعد یې خوراښه دی فوائد یې هم لړ نه دی
داوسیعه ده خورا ترتولو ژبو ددنیا
که تاریخ ته نظروکې پراثاریې ګذروکې
دابه شي درته ګویان چه ای لاله ای ځما جان
زه خوراقدیمه یمه په کوښښ به سمه شمه
شعراراپکښې ډېردی ترحساب وترشما رتیردی
اثرونه دی جوړ شوی ادبیانو دی لیکلی
که بیان کمه نومونه په کارکیږی دفترونه
تنها یوخوشحال خان ګوره تی دیوان چنور که ای وروره
څه الفاظی مستعمل کړه مشکلات یې تمام حل کړه
طبیعت یې لور روان دی چه بیدل دی دافغان دی
نزاکت کښ څه بیان دی چه شوکت ده ته پیشاندی
چه بیان دخط وخال کې صایب پاته حکیم لال دی
صنایعوکې سلمان دی بدایعو کې طوفان دی
که دهجری پرلارسپورشي قاانی به ورته چنورشي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تنهانه قدیم خیال دی چه دی یغرق په خطوخال دی

جداطرزلوی جدید هم اعلی دی هم مفید

تعلیمونه درکوی دی له هرشي دی خبروی دی

دصحت دحفظ دپاره قواعد کې درشکاره

داولاد په تربیت کې خورادېرتاکید شدت کې

هم په شکاردی پوهوی دی هم شه کارد رزده کوی دی

په تاریخ کې فکردی کړی دعلوموذکردی کړی

جیوکریفی کې دغږیږی په هررود کې دی ګډیږی

چه فارسي اشعارد ده دی هغه هم بی خونده نه دی

پشتو غوندی هرسونه دی بیاهم دوی بدنه دی ښه دی

تخلص خپل دی ایژدی په پارسی قول کې روهی

په پښتو کې چې مقال کړی تخلص خپل دی خوشحال کړی

عرض داچې خوشحال خان دی خوراشیرین بیان

هم دده له شه کتاب مامعلوم کړمستطاب

په پشته یوزرووشل یوبل هم باید شمیرل

تولد سو خوشحال خان چه خوشحال یې کړجهان

عبدالهادي داوي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځلورمه شماره ۸ مخ پنځم کال ۱۸ میزان ۱۲۹۴ هـ ش ۱۱ اکتوبر ۱۹۱۶ ذی الحجته ۱۳۳۳

قصیده

امید مکړه چې همیش به یې خوشحال پـه دنیـاکې دی هرشـــي لره زوال

هیچ شـــي لره ثبات اوقرارنشـــته دی ثبـات دمحمـدشـانو دیرمحـال

پادشـــاهان دګذشـــته زمانی څه شـو چه دوی ووصـــاحب دجاه اودمنال

خبردار له ســـکندره کل جهان دی چه دی لاړ شـــوله دنیا نه بی مجال

لاشـي مړشـي چه اجل وده ته راغی نه په کاریې پادشـاهی شـوه نه اقبال

دبـابـل اودنـیـنـوی ســـلطـنـتـونـه داسې تیرشو لکه تیر شـي دچاخیال

دبرمکو کروفر په داشـــان تیرشـــه لکه تیرشـــي په خوبنـــی اندک حال

وروره ته که شي فصیح لکه سبحان اوکه یې لکه یوسـف صـاحب جمال

اوکه فرد فریدون تاته حاصـل شـي اوجمشـید غوندی دجام شـي مالامال

اوکه عقل دلقمان جمله ســـتاشـــي معمرلکه چه نوح شـــي ته په کال

اوبه ونه که درازلکه چه عوج شـــي اورســـتم غوندی که ته یې قوی بال

اوپه عدل کې که ته لکه عمرشـــي کـه پـه حیـاکې شـــي عثمـان خوش خصـــــــــــــــــــال

اوکه ته په قرائت کې اپ کعب شـي ابوذرغونـدی کـه یې صـــادق مقـال

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـه شـــجـاعـت کې کـه خـالـدزوی اوپــه خـط کـې عـلـی زوی دهـلال دولـــــــــيــــــــــدشــــــــــي

الغرض چه مکمل به هرفرصـــت نـه دســيال وی پـه دنياکې نـه مثال شـــــــــــــــــــــــي

چـه داعی داجل تـاوتـه نـازل شـــي تـه بـه وکړی لـه دنيـا نـه ارتحـال

ای افغان ناصـــح مشـــه ونورچاته مګرته که شـــي کاربند په خپل مقال

غلام محی الدين افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شماره پنځم کال میزان ۱۲۹۳

زمـا زړه دوینـو ډک دی بیقـرار نن سـتم دکـافرانو شـو بسـیار

درسـول درویه فضـل وکړی رب پـه امـت دخپـل حبیـب بزرگوار

سـتمونـه دکفـاروچـه حسـاب کړم دوی تیرشـوی بیلـه حدولـه شـمار

دوی په زړه کي رحم نشته په اسـلام جوړيي دپرلکـه جوړپـه اهـل نـار

طـاقت نـه لرم چـه لږ بيـان يي وکړم ددي جفـا لـه سـتمونوڅـه اخبـار

ترسـايـانوکـافرانووقصـد کړی چـه دمسـلم دپـاتـه نشـي يو ديدار

شـي اخراج مسـلمانان ټول له يوريا حلقـه تنگـه دپـه دوی شـي دپرکـار

ورو ورو دپه اشـيا کي هم مفقود شـي مگرڅوک چه دصـليب شـي پرسـتار

دصـليب بيرق دپاس په مکه شـي يو دوشـي په مدينی تاخت وتاتار

مسلمانان چه نوی بياپه نصـاری شي پـه رضـا يـاپـه جفـاواړه کفـار

نن يونان باغی له حکم دسلطان شـه صـبا ورځ سـرو په شـوه خودمختار

انگريزووچـه خيرخواه يودبلوچو پـه داچل يي کړقبضـه ددوی ديـار

دقـلات خـان اوس بـنـدی دی پـه لاهـور کـي ځکه دانگريزبلوچستان شه باج گذار

مراکوکي چه د وروڼو سـره جنگ وو اوس فرانس پـه کي عزيز دی بی پيـکـار

پـه ايران کـي هم دغسـی حـال بنـکـاريـږی چه ټول شـوی کرکان دی په مردار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پــه فریـب یي مســــخرالجیر پــاکړه   هم تـابع داســــي ســـلطـان دزنګبـار

دانـګـریـزدېـرفـریـب پــه داویـنــاکي   چــه خیـرخـواه یـود ادم دټول تبــار

هیڅ مطلــب نورنلرو پــه زړه کي   تـمـیـزتــاســـــوحـوامـوروه ادم پــلار

اعــانـت لــره راغـلــی یـولــه لـری   دخــوارانــو کــړومــدد بــرادروار

غرض داوی څان نمایان کړی په ښــه شـــــــــــــــــــــــــــان   دوی خـوظــالـمــان لـکــه لـیـوان دی دېــــــــــرمـــــــــــکــــــــــار

شـرمښـان چي يوځل پريوزی په رمه کــــــــــــــــــــــــــــــــــي   لحـاظ خونـه کړی دکبـاراودصــــغـار

فلسـطین چه په قبضـه کي داسـلام دی   په اســلامبول کي داسـلام وی برقرار

په مسـیح زما قسـم چي دوی خواهان دی   چـه علاج غونـدی مبزکـانـدی پـه دار

دانجواوصــــلیبی جنګونــه کـه نـه وو   پــه منبزبــانـدي لــه یورپ دتــارتــار

دســـلطـان صـــلاح الدین په زمانه کي   تول یورپ چه یورشــلم کره حصـــار

له کفارواکثرمړه شــــو په میدان کي   نورشووخلاص په هرهمت اوپه فرار

ســـه قصــــوروه داکلام په باب لیکلی   چـه روضـــــه دامـام کړه کولـه بـار

بیا جنګ و ه دطرابلیس په افریقه کي   چه مسـلمان شــوشــهیدان هزارهزار

نه سـپین ږیری یي دسـلوکالوپرینبـود   نـه پـه غیژکي دمورطفل شـــیرخوار

چه عمل زموږ بدل شوحال موبل شو   لکــه وی و عیـد لره لوری دقهــار

دېرکلی یي خـالی کړه لـه ســرونـه   عمـارات خــالی وشـــوه بیـا پـه نـار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ســـتمونـه داتلی ســـــه عجب نـه دی   چـه لږ حـال دانګریزانو کړم اظهـار

پـه ظـاهرکې انګریزان مهـذب تردی   پــه بــاطن کــه دوی بـدتردنورکفـار

اول داچې اوس سالارددوی کنجزوی   چه یې مرمهدی ســـورکړی ووپه دار

هغه پوپ چې دمســـیح قایم مقام دی   مذهبی ددوی ســـرداردی هم یې پلار

چــه دکـړی ووبـیــان اطــالـیـه تـه   چه اســـلام دی ډېراشـــد اغزی دلار

ډېرثواب دی چه خارلری شــــې لـه   هم پلاری که دی نه وی نور ار زار لاری

اتلی داســـې اســـتبعال داســـلام کړی   لـکــه شـــې درووابـنــه دمـرغـزار

قلم بنــدبــه یې زرمــه بخره نکړی   که ته جوړکړی قلمون تول اشـــجار

دعــادافــغــان داده ای خـــالــقــه   چه تل وی تول دشـــمن ذلیل همخوار

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

لسمه شماره ۳ ـ ۴ مخ ربیع الاول ۱۳۳۴ هـ ق ۱۶ جدی ۱۲۹۴ هـ ش

۷جنوري ۱۹۱۶ پنځم کال

په عالم کي څه غوغا ده نوپوهیږم چه دروغ ده که رښتیا ده نه پوهیږم

نن دکفروداسلام سره حملي دی غلبه ده که غزاده نه پوهیږم

چه اسلام لره به غم وی که ساده ده داژړاده که خندا ده نه پوهیږم

جنګ دکفروداسلام که قیامت دی اخرت دی که دنیاده نه پوهیږم

خدایه دادیورپ جنګ دی که محشردی نه پوهیږم څه بلا ده نه پوهیږم

دیورپ دخلقو جنګ که رستختیزدی که دکل عالم فناده نه پوهیږم

رڼا ورځ یې زما په سترګو توره شپه کـــــــــــــــــــــــره توره شپه ده که رڼا ده نه پوهیږم

عاقلان دی زماني دی لیوني کړه داجنون دی که سودا ده نه پوهیږم

مستغني کاندی وینا په هرژبه چه دده څه مدعاده نه نه پوهیږم

عبدالعلي مستغني

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۶ شماره پنځم کال ۳ مخ جماد الثانی ۱۳۳۴ هـ ق ۲۹ حمل ۱۲۹۵ ۱۸ اپریل ۱۹۱۶

اطـاعـت داول الامر فرض عین دی بلې بلې ثـابـت شــوی پـه قران

اروېدلی بـه دی وی چـه خلق وایې رعـایادټول پسـونـه شــه شــبـان

هغه پســه چه اطاعت دشــبان نه کې خــودبـه یــې وخــوری دی لــیـوان اوشـــــــــــــرمښـــــــــــان

پســه دځان په شــروخیرکله پوهیږی لـه رمـه ووزی لقمـه ســـی دګرګـان

چه جداجدا ســـی دوی خپل شـــپانه لیوه خپل مطلب حاصــل کې په داان پـــــــــــــــرېـــــــــــږدی

چه لیوه په رمه ګډ سی حال یې داوي پـه ســـرووینو ټول لړلی پرې لمان

جـدا مـه شـــه جـدایي توره بلاده همدغه له خدایه غواړي دښـــمنان

ددښـــمن همدامطلب دی مثال واوره لیوه څه غواړي له خدایه بادوباران

جدامه ســـی له رمی شـــپانه قبول کې اوکـه نـه وی بیـابـه وکې دېرارمـان

په رکاب کې په ســروړکې شــه تابع ســــــــــــــــــــــــی شکری وکې زموږ شبان دی مهربان

دهرشـــپـه تعظیم لازم پرهرمیږی اوکه نه کې خود به وکې دېرنقصـــان

باری خدایه ته توفیق راکې وموږته چه دخپل پادشــاتابع شـوپه ښــه شــان

شـــه توفیق داطاعت وموږ ته راکی چه دی خپل امیر تابع ســو په قران

څـونــه لــوی نـعـمــت درب دی پــــــرمـــــــــوږســــــــوی چه پادشــاه مومســلمان دی هم افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دغه لویه مهربانی دخدای ده جانه چه خپل قوم دی زموږ شــبـان

خدایه ورکه جدایي اودوم رنګی کي تولـه یو کـانـدی جملـه مسـلمـانـان

مولوي صالح محمد

۱۹ شماره ۵ مخ شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۱۳ جوزا ۱۲۹۵ پنځم کال

درحمان بابا په شعر مخمس

دډیـر عـمـر تـمـنـاکـوی تـرکـومـه دځوانی چمن پـه زړتیـاکوی ترکومـه

همیشــه بـه خوب خنداکوی ترکومه اعتمـاد بـه پـه دنیـا کوی ترکومـه

دارفتـاربـه پس شــاکوی ترکومـه

ځوبـه ګرزی پـه دنیـا پســی زهیره ځوترځونـه یې پـه غمکي یی دلګیره

ای دخپـل نفس وهوا پـه دام اسـیره ځوبه پټ له مرګه ګرزی سـپینه ږیره

په روشـانه ورځ په غلا کوی ترکومه ځوترځوتن اســانی پردنیـا غواړي

ځوترځوبـه لـه خپل عمر بقا غواړي ســتامثال رحمان ویلی دی که غواړي

چـه ددهرلـه یـارانـو وفـا غـواړي صــیـاد ی پـه دعنقـا کوی ترکومـه

عمر تول تیرســو په لهو په لعب کي زنـده ګی موده پـه رنج اوپـه تعب کي

نه هیڅ یو په زړه کي بیره دخپل رب کـــــــــــــــــي شــکرنه کوو هریودي په غضــب کي

ځوبـه خوف اونـه رجـا کوی ترکومـه تـه چـه دابـدی پیری کي پـه دنیـاکي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـه ځـه ســـترګو بـه دړیړی پـه عقباکې شـــیرین عمر د کې تیرپـه دی هوا کې

چه شپه تیره کې په خوب ورځ په خندا کـــــــــــــــــې تـه بـه داخوب وخنـداکوی ترکومـه

دروغ پرپړده رښتیا وایه نیکه صـفاته بدخواهی مه کوه نیکخواه اوسه هرچاته

همدغـه دی نصـــحیت زمـا وتـاتـه راســـه راســـه مخـامخ وایـه ومـاتـه

داغیبت بـه پس شـــا کوی ترکومـه نه دخدای ه دی شـــا نه دی وطن حق داداکـــــــــــــــــــــــــه

نه به عمر دی له ځانه څوک رضـا که بلکـه هرڅوک جوروی چې دپیـداکـه

ننګ نـاموس دپـه لوی لاس ســرولی تـــــــرشـــــــــاکــــــــه دوطـن بـه حق جفـا کـوی تـرکومـه

چه ددپن بناورانیړی باک دی نشـــته په رشـوت ګوتی جوړیړی باک دنشـته

ګنـاهونـه دزیـاتیړی بـاک دنشـــتـه ورځ په ورځ نیکې کمیړی باک دنشـته

تـه بـه د مری نـاروا کوی ترکومـه پرتـاحق دوطن دادی ځـان خبرکـه

شـه یه غواړه اوله بدیه لاس په سـرکه هرســـړی ددې وطن خپـل برادرکـه

دوروری لاس په اخلاص وده ته ورکه راســـه پرپړده تربورتیـاکوی ترکومـه

ته چه غلاو دشـــمنی کوی له وروره ورک ســه ورک ســه ســپی مه رازی تــــــــــرکـــــــــــوره

عمـل نیـک ځـان کـه خلاص لـه دی پــــــــیــــــــغـــــــوره دغـه وضـــع ده خوراه بـده هرګوره

تـه بـه دارنګه ســپیتیا کوی ترکومـه چه قضـــا شـــته حاجت نشـــته وبیان ته

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا خبره ده معلومه و جهان ته ته چه پند وايي ناصــحه ورحمان ته
چپ سه چپ سه نصيحت مه که افغان
تـــــــــــــــــــــــــــــــه

شــــکايت بـه دقضـــا کوی ترکومه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱۹ شمار شعبان ۱۳۳۴ هـ ق ۳ جون ۱۹۶۱ م ۱۳ جوزا ۱۲۹۵

پنځم کال صفحه ۶-۵

درحمان بابا په شعر مخص

ځوک چي ورک له خپل وطن وی ځه به خوب کا | ستمګر چي ګلبدن وی ځه به خوب کا

مبتلا چي په شيون وی ځه به خوب کا | هغه ځوک چي به مين وی ځه به خوکا

چه فرهاد غوندی کوهکن وی ځه به خوب کا | داجهان دی پاته تانه هم له مانه

دقضا چاره خونشي له لقمانه | ځوک کری نشي علاج دمرګ دوانه

هر نفس د سری تله دی له دنيانه | چي يي هرساعت رفتن وی ځه به خوب کا

له خوشي اومسرت نه خنداکيږی | په بيلتون کي خندانه وی ژړاکيږی

خوب بستربانديږ سره داشناکيږی | چي عاشق له خپله ياره جداکيږی

که دسلو شپو کرمن وی ځه به خوب کا | چه مفتون شي ځو اوربل دده په زړه شي

ناآشنا له خواکه خوبه له ليمه شي | عاشق نه دی که بی ياره دی ويده شي

درقيب له جوره خوب دعاشق نشي | دهغو چي ياردښمن وی ځه به خوب کا

بی کسی می هرګزنشوه غمګساره | ازاده لکه لاله يم له ګلزاره

تماشي ته می عالم راځی بيشماره | چاونه ويل چه له ځه يي بيقراره

چه په اورکي يي وطن وی ځه به خوب کا | زه په شان دکواکب شب زنده داريم

هرګزنه يم سترګی پتی بی قرايم | هرسحر زه له ژړا سره دوچاريم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ناســـت به يم كه داشـــناخپل ډيرافګاريم   څوک چي داســـي زار غمژن يي څه خوب کـــا

دچاکارچي شـــکايت ســـی لـه هجران   ممکن نـه وی چـه بيرون شـــي لـه نيرانـه

اميـد مکړه خوب خنـدا شـــوپـاتـه تـانـه   خوب خنـدا پـه بيغمی کيږی افغـانـه

چي يي بـل اتش پـه تن وی څـه بـه خوکـا

غلام محی الدين افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

غزل داهل وکمال په فضیلت کې

بی کمـال دبـاکمـال کلـه همســـردی   هم قیمـت کلـه گوهرســـره حجردی

باکمال ســـړی په مثل دبادشـــادی   پــه ظـاهره کــه مفلس اوقلنـدردی

کــه لبـاس دبی کمـــال وی دزربفتو   دائی ځـل دی دحریروهغـه خردی

کـه لبـاس دبـاکمـال وی دکربـاســـو   کمـال ده لره خلعت دی هم زیوردی

ځوک چه نه لری کمال واوره افغانه   کـه غنی وی لاخوتـانـه مفلس تردی

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۴ شماره ۱۵ مخ شوال ۱۳۳۴ هـ ق ۱۰ اسد ۱۲۹۵ هـ ش ۱۱ اکست ۱۹۱۱

پنځم کال

دخوشحال له شعره انتخاب

پښــــتـانــه کــه ادم زاد دی پــه خــویــونــوکــې عــنــاددي

نــه هــمــت لــری نــه عــقــل خوبش هرګوره پـه فســـاد دی

نــه دپــلارپــه ویــل کــارکــا نــه پــه نــغــت داســـتــاددي

چه پـه دوی کي یوبي شـــه وی دهــغــه دســـــرجــلاد دی

یودبـل پــه کمی نــاســـت دی څــکــه تــل پــه بــلا یــاددي

اول زه دانـــــوردپســـــه څــو شــــتــه واړه داهــدا دی

پـه نفـاق یې واړه ورک کړل کـه شـــجـاع دی کـه جواردی

نــه قــدرشـــتــه نــه پــدل دپــرتــرمــوروتــرجــداددی

دالاشـــکرکړه خوشـــحالــه چــې بــنــده نــه دی ازاد دی

خوشحال ختک

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپږم کال څلورمه اوپنځمه صفحه ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اګست ۱۹۱۶ م ۸ سنبله ۱۲۹۵

ډېرڅنا دخپل مولاکړم چې اوطان موخپل دی   که خیبردی که کنړ دی که لغمان موخپل دی

قندهار هرات،مزارهم بدخشـــان موخپل دی   شــکرشــکرباغ موخپل باغبان موخپل دی

ګل موخپل بهارموخپل بســتان موخپل دی   ګل موخپل ســوســن موخپل ســنبل موخپله

ریحـان خپـل نرګس خپـل ســمن موخپلـه   کشــت موخپل زمین موخپل ګلشــن موخپله

ســروه خپـل بلبـل خپـل چمن موخپلـه   لالـه خپـل ارغوان خپـل دامـان موخپـل دی

سپین موخپل همشـین موخپل جاله موخپل دی   جـال موخپـل کمـال موخپـل حیلـه موخپـل دی

صـــید موخپل ماهی موخپل میله موخپل دی   نشـــه موخپل خمارموخپل پیاله موخپل دی

بزم موخپل ســاقی موخپل دوران موخپل دی   پســته موخپل بادام موخپل روغن موخپل دی

عنـب خپـل انـارخپـل وطن موخپـل دی   طبیب خپل حســیب خپل دشــمن موخپل دی

ګلیم خپل بـازارموخپـل کشـــتن موخپـل دی   زمکـه خپـل رود موخپـل دهقـان موخپـل دی

هرصیغه دنحومستقبل دی که ماضی موخپل دی   یوتن که ناراضـــی خیردی زرتنه راضـــی مـــوخـــپـــل دی

هرطرف کـه غردی اوکـه ســمه ا راضـــی مـــوخـــپـــل دی   شـــاموخپل ګداموخپل قاضـــی موخپل دی

ســپاه خپل رعیت خپـل دیوان موخپـل دی   کارموخپل روزګارموخپل محصــول موخپل دی

غل موخپـل قـاتـل موخپـل مقتول موخپـل دی   ردکـه مســـتقـل دی کـه معزول موخپـل دی

خان دی که ملنګ دی که مقبول موخپل دی   کوتوال خپل پهره دارخپل زندان موخپل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

راشـي چه تول خپل يوپه اخلاص څه نوکری وکــي
ځوک چي دی نادان وی هغه کس ته رهبری وکــي

هرســـاعت دوعا دخپل پادشـــاه ددليری وکي
پردی نشـــتـه گرده خپـل يو شـــکری وکي

ملک خپل افســـر خپل ســـلطان موخپل دی
درست سره اخباريو ديوانه په ميان کي نشته

بی دجان قربان بل افســـانه په ميان کي نشـــته
هيڅ دفرانســـيونشـــانه په ميان کي نشـــته

شـــکرشـــکرچي بيگانه په ميان کي نشـــته
مـديرخپـل اخبـارخپـل زبـان موخپـل دی

چـه پـادشـــاه زموږ دی مهربـانـه نظروکـه
دپرعالی يي نيت دی په څه شـــان نظروکه

څـه حـاکم راکړی عزيز جـانـه نظروکـه
عـجـب عصـــــردی افـغـانـه نـظـروکـه

ژبـه خـپـل بـيـان خـپـل قـلـم مـوخـپـل دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوهمه شماره شپږم کال ۵ ـ ۱ مخ ذیعقده ۱۳۳۴ هـ ق ۳۱ اګست ۱۹۱۶ م
۸ سنبله ۱۲۹۵ هـ ش

دخوشحال ختټک په شعر باندې مخمس کلام مولوي صالح محمد

تل به دارنګه فرصـــت وی که به نه وی پردنیابـه می عزت وی کـه بـه نـه وی

زمـا بـه دارنګـه حرمـت وی کـه بـه نوی ســاقی تل به دداســت وی که به نه وی

لـه جهانـه بـه مهلـت وی کـه بـه نـه وی په میدان دعشق ورګډ سه کوک رباب که

کـه پـه ســربرابرنـه وی غوږ پـه تـاب کـه پرمجمر دعشــق یې خپل زړګی کباب که

راســـه پرد میوجـام پـه می نـاب کـه تل به هســی فراغت وی که به نه وی

کـه ددید هوا لری بـســه فرصــت نن دی غمازنشـــته ځای خالی فراغت نن دی

ژرســه ژرســه که یې ګوری مهلت نن دی هرهوس چه دصورت کې ساعت نن دی

ګوره کال ته به صـــورت وی که به نه وی دوطن پـه رنج اختـه یم بی ترتیـب

نـه رغیږم بـه دوا ای زمـا نصـــیب ای زمـادســـترګوتوره ای حبیبـه

پـه رښــتیـا ومـاتـه ووایـه طـبـیـبـه چه درنج به می صحت وی که به نه وی

نن خوبیا فرصـــت ومـاتـه راځرګند دی ددیداردوعدی څنګ عجب خوند دی

پـه هوا می ددیدن زړګی خورســند دی دوصــال وعده دی وکړه ستا سوګند دی

پـه داکارکې بـه غفلت وی کـه بـه نـه وی ستادعشـق په اورکې وسوزم ایری شم

کـه بی قـدرلکـه خـاوری دکوځی شـــم لاس به نه واخلم له تاکه پرله پری شـــم

کـه پـه تـاپســی ملنګ دمصـــلی شـــم شـــاه په تابه می قیمت وی که به نه وی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دخپل عمر به زه هغه ســـاعت خوښ کم چه دغشـــي دمژگانو پـه زړه خښ کړم

یـاددې چـه دویـل چــه تـابــه خوښ کړم سـپینه خوله کې بی روی یاره درپیشــکش کــــــــــــــــــــــــــــــم

په خوشــــحال به می منت وی که به نه وی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم مخ شپږم کال محرم ۱۳۳۵ هـ ق ۲۹ اکتوبر ۱۹۱۶ م عقرب ۱۲۹۵

شپږمه شماره

دعبدالرحمن صاحب په شعر باندې مخمس

جاردی شـــم ترنـام راشـــه راشـــه پـه هجران کې يم ناکام راشـــه راشـــه

ځما ورد صـبح وشـام راشـه راشـه ای زمـا دزړه ارام راشـــه راشـــه

ســـروقد ګل واندام راشـــه راشـــه واړه خلق دصـــنم مـدح خوان دی

هم له لاسـی دپرخواران سيندبرباندی هم له حسن بی رونق تول خوبان دی

هم همه واړ ه خو بان يې مقتديان دی دهمـه واړوامـام راشـــه راشـــه

بازارخوسوړ شو ستاله حسنه دخوبانو ولی تـه غزال چشـــم همـه مطلوب دشـــــــــاهـــــــــانـــــــــو

ايمـان وړونکې دشــيخـانو دپيرانو بی تانشـــته څه حرمت دعاشـــقانو

دعشـــاقو احترام راشـــه راشـــه مهجور زړه خوله فراقه زياتی چوی

په هغه بانـدې کول درحم دپربه نه چه په ســـرغم غمون دپرپراته وی وی

خدا زده بيابه هسـی وقت که به نه وی زه نه پوهيږم له ايام راشـــه راشـــه

په دروغوهســـی تـه ولی وينا کړی دوصـــال وعده هميش ته په فردا کړی

خواه مخواه خندا په ماعاجز شيدا کړی نن هنګام دی که جفا کړی که وفاکړی

چاره نشـــي له هنګام راشـــه راشـــه ای محبوب راســـت قامت خم ابرويه

لب شـــکر دندان ګوهر شـــيرين کويه نـــازنيـن مـه جبين ســـتم جويـه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرې رو يه ســـنبل مو يه ملک خو يه عنبر بو يه لا له فام راشـــــه راشـــــه

داجهـان کلـه مکـان دانبســـاط دی بلکـه دی د مســـــافرو يوربــاط دی

په هرلورکي غم موجود مفقود نشــاط مــبــارک ددومــيــنــواخــتــلاط دی دی

تله دی تله دی له جهانه راشـه راشـه يخ کابل کي می په زړه بله لمبه شـوه

لــه فراق ســـينــه اتش کـده شـــوه لــه فراق ســـينــه اتش کـده شـــوه

شـپه لاپرېږده رڼا ورځ راباندي شـپه ماغريب لره قاتل دعشـــو ه شـــوه شـــــــــــــــــــــــــــوه

دافغـان مــاه تمـام راشـــــه راشـــــه

غلام محی الدين افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اول مخ اتمه شماره شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۲۷ نوامبر ۱۹۱۶ م ۵ قوس ۱۲۹۵

دامیر حبیب الله خان په صفت کې

مینه راشـــه په ســـرواړوه ګلګون ســـاغر چه ژمی تیر شو اوراغله دجمشید اختر

په ګلســـتان کې په راتګ دنوی کال جلوس طـاق دنصـــرت ترمری قوس دقزح مـــــــازدیـــــــــګـــــــر

دعنـاد ل دی هغـه هرکلـه راشـــي اومبش چه کری سـامعه محسـوس د داوداشـر

ورکړی داد دفصــــاحـت دبلبـل تقـدیر ګته پوغاش له حیرت چیچلی شکسپیر

چه په ګلشـن کې کسـی سـودقدم ګل دکلارد شــــادیـانی نغـاړی وژغـاوه ه تنـدر

دمینی اور دبلبـل پـه زړه کې ولګیـد ســـری لمبی پـه پوری کړی ده لالی مـــــــــــجـــــــــمـــــــــر

پـه تروزمی کې بلیږی داســـتوری چراغ لکه داغونه دبیلتون دعاشـــق په ځیګر

ده ژلی مرغلری ارغری پربـانـدې د ګل کړه اینبـــــی دی بوتی بیا دګلوتاج په ســـــــــــــــــــــــــر

ترهغـه پوری چې وی دادپســـرلی راتـګ وی دی پرسـردامیر دادخراسـان افسـر

ده شـــــهنشــــــاه دافغـان داودل ســــالار مری توب دری فخر شــمیری وکمتر

که وه نازپزوپه دی عصـــروه مزته شـــایې چې امیرنــه مو مـدد غواړي دجرمن قــــــــــیصــــــــــــــر

جارج وراســـتوی باج ځکه کال په کال چه وهند خواته دی واستوی خپل لشکر

دتـرقـي هـوا خـواه ده تـمـدن بـانـی دتـجـارت مـددګـاردحـرفـت یـاور

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سلطنت داسې نه وولیدلی پښتانه په خوب هم نه درلود په دې شان خراسان افسر

ددرست پادشاهان کې نه دی سال دی نه مـــــوخـــــی کله ستوری وی شکاره مخامخ ده نمر

نه دی درواغ په رښتیا چه ته یې نن کسرا په عدالت کې ته یې له خلافه سنجر

دی امیر ابن امیرابن امیرابن امیر په امیران دادنیا نه لری بل همسر

په ازل اسکزی درته وه قدرت ده خدای داخداداد قبا فخر کا ستاپه بشر

ته سراج ده هغه ملت اودین چه دتا زاراویلم وجارج دی دنوکرچاکر

نه رسیږی دی چافهم په لوړ تیا ده ده مدح الوتل چانه سی دلته دتعقل په وزر

په نیت کې که چارحم مجسم وی ته یې چه غلیم هم نه دی میندلی ستانه ضرر

بی له تیښته نه دی بل څه په قسمت دغلیم زمری ته دریدی نشي داانتر

منزلت درکړی دی تاته خدای دومره چه دی وه مراتب لوی تاته دی عمیق ژور

وه فراست ته دی انګلیندکي ارلان حیران په ذکاوت دی پطربورغ کې وومـــاشـــدر

ترهغه پوری چه انسان وی په انبرکه مقیم ترهغه پوری چه پرځای خپل ټینګ وی غـــــر

ترهغه پوری چه دنیاکې وی ماشام وسهار ترهغه پوری چه انسان چه انبرکه وی بـــــر

ویدی سترګی مورومښان په دی ضـــورســـراج سوری ستانشي کم وه پسانه له سر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

براعظم دایشـــیاوشـــي ســـتـامحکوم یوروپ امریکـه وافریقـه دی درکې داور

څــه چــه قــدرمــادرتــه پســــیـنـووویـل که دتاخوشـــي وی زه تردی وه به وایم بـــــــهـــــــتـــــــر

ای رســوله چزارخاوری دی اکثیرنه ســی چې شــهنشــاه له الطاف په تاوکړه نظر

عبدالرسول محمدزائی

Pukhto.Net
پښتو

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نهمه شمار۴ مخ شپږم کال صفر ۱۳۳۵ هـ ق ۱۱ دسمبر ۱۹۱۶ م ۱۹ قوس ۱۲۹۵

حیات ملي

افغانستان خلق زمری دی په افکاربه شي خیالات دبدو ورته کړی نګون ساربه شي

افغانستان خلک قانع په خپل دولت وملک دی صبر په خپلو غروکوی مانع دبل دملک دی

تابع دشاه په فرامین په سل رنګه تل دی که سپک نظر ورلره وکړی پاس په داربه شي

تاسی دول یوروپی په خپل مابین کي لتاړ دوه کاله کیږی چه جګړم په دریابوبه کار

له ایشي لری غواړي وچلوی په موزه بار دین اسلام زموږ قوی ده خورا روزاربه شي

تاسی دول یوروپی په ایران راغلی تمام فریب موجورکړ دیئنو چه په کي جوړ کړی مقام

تفریقم واچاوه په دوی کي دنرمی په کلام خیال دایران موږ لره مکړی په اوساربه شي

ملکم یورپده جنګ جدله په خپل منځ کړی اغاز خویوتربله تمام نشي په چاخه کوی ناز

داسي فریب ظاهر دخمن بادین هم دین هم راز تیکي نه واوری موږ خبریو په حصاربه شي

داخبرولی خمک لومی دی که خوک پوه شي پکار ایرادمه کوی دی ملک نه دیربه ووینی خار

بیا به پښیمانه شي ناری سوری به وکړی په زار صاحب ددین رسول الله ده په ننګ غاربه شي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

موږامـت دمحمـد رســـول الله يو افغـان   په دين ميتن باندې تړلی يو په ســـرپه ځان

ننګ وناموس وملک ساتنم سوی عين ايمان   که نژديکيت دبدووکړی په سنګساربه شي

دانصـيحت له زړه ســوی ده چه موږ وکه داشـــــــــــــــکــــــــــــــار   ګنـه حملولره تيـاريوپـه کو مـک دغفـار

خصوص زموږ په ملک چه راشي دبنووپه وقـــــــــــــــــــــــــــــار   ددين دښـــمن زموږ ظاهرياســـتی مرداربه شـــــــــــــــــــــــــــي

عرض بيګی درست حال ونه وايه دافغانانو مـــــــــــــــــــــــــرام   په دی بسته دی مسلمان زموږ دولت ونظام

پادشاه چراغ ددين ملت غم زموږ نشته تمام   کافران واوری درته وايم به کوکاربه شـــي

ملامحمد خان عرض بيګی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپېږم کال پولسمه شماره ۵ - ۱ مخ ربیع الاول ۱۳۳۵ هـ ۱۰ جنوري ۱۹۱۷ م .۲ جدی ۱۲۹۵

ذوالقافیتین ترجیح بند

مونږ کـه بنــــه تعلیم یـافتـه وی داثـار هم کـامـل وای پـه صـــنعت دکـار وزار

اوس زمونږ بـه وای پـه دنیـاکي اقتـدار هم بـه زمونږ وی ډېرهیبت پـه ټول کفـار

ټول جهان دی رسیدلی ومقصد ته په مدار مګر موږ خویوتراوســه لاپـه خوب کي دســـهـــار

دالاشـکرچي اعلیحضـرت دی ډېرهوشـیار ورنــه مونږ بــه وولــه پخوانــه ډېر خوار

ګل علمونه حاصـــلیږی په دی دهرکي په قـــرار کـه تعلیم کړی طـالبـان زمونږ دوطن پـه هـــردیـــار

کــه فـقـه اواصـــول شــــي خـبـردار بیـابـه خبرنـه وی دعربو پـه اشــعـار

که چیری زده کړی په منطق کي څه ګفتار دی بـه فقـه ګوری پـه نظر داســتحقـار

که دی حاصل کړی په حساب کي اختصار بیـا بـه نورعلمونـه دی ګونـدی بیکـار

نه خبر له مسـاحت اواقلید سـروی زمایار نه خبر له طبعیات نه واقف وی له اخبار

ارســطو منطق پســی ګرزیدی بســیار دبـیـکـن مـنـطـق تـاتـنـبـدی پـه تـلـوار

علوم که مغربی که مشـرقی دی رائج کار کفـارچـه پري خبردی نکوی زان عـار

دی خووی دنصـــاراله حرفتون پرهیزګار پـه داشـــان کلـه پرهیزکـاڅوک لـه کـار

اسـتعمال دضـفوپی په داشـان کړی دی په جـــار چه مدام دده په سروی دانګریزدسان دستار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دايي نتيجــه دبی خبری دطلــب خوار   چه دی نکړی هيڅ پروا دزمانی په کاروبار

که څوک ده ته بی خبروايي دحسـدشــي په گـــــذار   مگردی پــه حقيقـت کي بی خبرگنی تلوار

الغرض په سلوکس کې څوتن بيا په شمار   چه دوپی وتړی په ســردفضــيلت يوســپين دســـتـــار

بيابه هم هغه عالم فاضل به نه وی خبردار   چه والی دچين موڅوک دی هم پادشاه دتاتار

توبه ده له شـــکوی دعالمانو صـــدهزار   ولی عــالمــان دی دنبيــانو ميراث خوار

پــه ايـذ اوحســــد نــه دی زمــا گفتــار   زه محب دعالمـانو هم ددوی يم خدمتگار

هغــه څوک خوکــافرکيږی پــه دی کــار   چه دی گوری علما ته په نظر دخوارو زار

اوس خوداضـــروري دی مونږزده کړو له کـــفـــار   هنردفلاحــت اوتجــارت هم کښـــتوکـار

په فرانس کې دومره پوڅکی وی بيشـــمار   کلــه وی زمونږ دوطن دولی بيخ يــادچنــار

په فرانس کې له بســوی نه حاصــليږی دامـــقـــدار   لکــه دلتــه جريب اودقولی وی پيـداوار

دځمکو زراعت په فلاجت دی انحصـــار   بلکــه ټول جهــان پــه زراعـت دی مرغزار

زه چــه نظروکړم پــه حــالـت دزمينـدار   بی واره په ژړاشــم په صــداشــم په کوکار

دوی خوبی تهذيب اوبی هنردی هم نادار   بلکه بی خبردی په صــنعت دکښــت وکار

لاتراوســه يي هغه درانه جغون هم اسـپار   بل لاداچه نه پوهيږی په ســادين هم په شـــديـــار

دوی مدام وی دپرشـــايق په داســـي کار   چه دوی مړه کړی يوتربله په يوه لپه جوار

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

گر چه دهقانان موبی هنردی هم ډېرخوار   بیاهم سـل ځله بهتر دی له عابد رشـوت خـوار

نکړی راشـیان خوبی رشـوته دچاکار   گـویـا دوی لـره حـلال دی دامـردار

رسـول دی لعنت کړی په راشـي باندې بـار   هم پـه دی بـانـدې عتـاب دی هم عـذاب دی دقـهـار

په دنیا اوپه عقبا به یې رسوا کړی کردگار   هغه څوک چه رشـوت اخلی له مسـکین عاجز خوار

نورڅه مه وایه افغانه په باب ددې مردار   ولـی اوس خـودوی دی عزتمنـد هم بـاوقـار

چه کرم زورم نشـته په فلک سـفله پرور   ورنه مابه په یخ کړی وی ځگر هم خپل تېز

غلام محی الدین افغان

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ ـ ۷ شپږم کال ۱۲ شمار ه ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۷ م ۵ دلو ۱۲۹۵

,,خال وخط کې به انشاء کوی ترکومه,,

ته چې زلفی دیارمشــــک وعنبربولی پـه داچین کې بـه خطـا کوی ترکومـه

یاچه شــوندی دیارلعل وشــراب بولی روانــه کــې نــارواکــوی تــرکــومــه

بیـاچـه مخ ددلبر شـــمس وقمربولی پـه تخمین بـه داســود اکوی ترکومـه

لمرپـه دوګوتوهیچـا نـه دی پټ کړی تـه بـه دادحق اخفـا کوی ترکومـه

نـه رســیږی دچـالاس یې وکـاکل تـه تـه دزلفو بـه ســوداکوی ترکومـه

دلـبـران تـول بـیـوفـادی وفـانـکـه تـه بـی طـمـع دوفـاکـوی تـرکـومـه

معشــوقـان دعـاشــقـانوقـاتلان دی تـه دتـرکـوتـمـنـاکـوی تـرکـومـه

په یوه اداء دی درســـت عالم قتلیږی تــه بــه دانــازواداکــوی تــرکــومــه

پـه یوه نګـاه ژونـدی پـه بل دی مرمـه دغـه لوبی بـه پـه مـاکوی ترکومـه

دزړه وینی می غـذا دوامی نشــتـه تـه بـه مـاتـه لابـدوا کوی ترکومـه

دادتـرکـودغـمـزوزخـم نـاســوردی پـه نـاســوره مـداواکوی ترکومـه

دجفـا پـه تیغ دی تول جهـان تبـاکیق تــه بــه داجوروجفـا کوی تـرکومـه

دادزلـفـواودخـط لشـــکـری ګـوره پرســپین مخ باندې غزاکوی ترکومه

جرمینـان اوانګریزان ســره جنګیږی ته بی ســیل اوتماشـــاکوی ترکومه

درست جهان پرشور راغلی نه پوهیږم چه بی ســیل اوتماشـــاکوی ترکومه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دفرنګوپه تیغ زړه زما ســوری شــو   دجرمن بــه تـمنــا کـوی تـرکـومـه

دیورپ وحال ته ګوره حال په څه مو   خوشــحالی به په ایشــیا کوی ترکومه

راشــه راشــه سـترګی وموژه بیدارشــه   دنرګس پــه تمــاشـــاکوی ترکومــه

سـم سـړی سـه مجنونی پرېږده افغانه   ارزوپــه دلــیــلا کــوی تــرکــومــه

دغنچي په شــان خاموش ســه خوله که پــــــــــــتـــــــــــه   ته به ګل غوندی خندا کوی ترکومه

حمید څه شــو جه بیدل دپښــتنو وه   ته رحما ن غوندی وینا کوی ترکومه

نه څوک غوږباســی نه پنداخلی افغانه   چپ ســه تـه بـه داوینا کوی ترکومه

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۶ ـ ۷ شپږم کال ۱۲ شماره ربیع الثانی ۱۳۳۵ هـ ق ۲۵ جنوري ۱۹۱۲ م ۵ دلو ۱۲۹۵

غزل

نوی خلق نوی رســـم نوی کــاردی نوی گـل نوی بلبـل نوی بهــاردی

نوی شـــاه نوی ســـپاه نوی فوجونه نوی گز نوی ســـکه نوی بازاردی

نـوی نـوی زلـمـی وینـم زاړه ولاړل نوی کوټ نوی پتلون نوی پیزاردی

نوی برزگ نوی زاهد نوی حکمونه نوی نوی په هرجای کې دره ماردی

نوی من نوی دړی نوی وزنونــه نوی نوی ســـوداګرنوی بی پــاردی

نوی یارنوی ریبارنوی خوراک شـــه نوی نوی معشـوقی نوی سـنګارشــه

نوی ورد اووظیفه نوی شـیخی شــوه مسواک ایښی هرچانوی په دستاردی

نوی مینی په دنیا کې شـــولی دېری پــه زړ ومینودچــاکلــه اعتبــاردی

نوی نوی قصــــــی اورم حیرانیږم په جهان کې یوتربل نوی زوکاردی

زاړ ه چې نوی راشـــي نوی همــه زوړشـــــــــــــــــــــــي داحکمـت نعمـت الله دپـاک غفـاردی

ملانعمت الله

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شلمه شماره شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۲۳ می ۱۹۱۷ م ۲ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش ۶ – ۷ مخونه

شپږم کال

مسدس

یوسحر زما ترغوږسوه له بلبله چه قفس کې یې ژړل دایه ویله
چه بندی سوم دصیاد له سخته دله ولی نه پوښتی ځوک حال زما یوله بله
ولی نشته بی فغانه کاروبازما ولی حبس ابدی راغی په وارزما
نه محرم چه دزړه حال ورته بیام کم نه می وس چه خبرداره بلبلان کم
نه ملګری چه چمن ته یې روان کم بیا بیان ورته دګل ودریحان کم
خپل ډک زړه دارمانو ورته خالی کم تول مرغان دچمنو په ځان حالی کم
چاته وژاړم پرچابانديِ فریاد کم چاته خاوری پرخپل سرباندي بادبادکم
چاته وګورم په څه شي زړه ګی شادکم دصیاد له لاسه چاته عرض ودادکم
څه راوسوه چه دتو رقفس بندی شوم ! نه خلاصیږم په دابندکي ابدی سوم!
ولی زه له خپله سیله راجلاسوم ولی زه له خپل وطنه راجداسوم
ولی زه په ویراخته په واویلاسوم که وروکلی می سوپاته خوارتنها سوم
کوم ظالم کړمه بندی خدای دی بندی کی ! خدای دی ما غوندی اخته په جدایی کی !
اوس به زه لکه هانورپه هواتلمه په هوس دازادی به بالید مه
پرغنچوبه دګلانومسید مه ورځ په ورځ به غوړید مه لوبید مه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چابندی کړم خدایه تی په ځان اخته کی   په قفس کې دزندان جګرسـوخته کی

اوس بـه ګـرزيـدم ازادپـه چـمـنـوکـي   الووتم بـه پـه صـحـرا اوپـه بـاغـوکی

ښـه به ګرزیدم خوشـحاله په شـګوفوکی   ولـی اوس یم پـه غموپـه انـدیشـوکی

چـه بنـدی دی دقفس کړمـه صـیـاده   خـدای دی ماغونـدی بندی کـه ای ازاده

الـغـرض چـه ده وهـلـی دانـعـری   دقـفـس لـه لاسـه ووپـه غـلـبـلـي

چـه نـاګـه دچمن بـادراغی د کشـي   چه پرونشـسـت دایه وواته له خولی

مـګـردابـاد دوطـن دخـوا راغـلـی   چـه زمـا صـبرواوارام راخـخـه وړی

یوسـاعـت متفکرووحیران پـاتـه   نـه یـه شـکروشـکایت کـاوه وچـاتـه

چـه بیـا بـاددچمن راغی دده خواتـه   اه یه وکش عرض یه وکی وخپل خداته

لکه زه هسـی بندی سـی ای صـیاده   دوطن پـه جـدایي سـی ای صـیـاده

زه چه فخر دچمن زیب دبوسـتـان وم   غـوړیـدل ګـل دخـپـل ایشـان وم

دبـاغـودشـوبـاغـچـو روح روان وم   دسـروګلوپرشـاخوبـه نغمـه خوان وم

دپـولادوپـه پـنـجـه کـي دبـنـدی کـړم   دهرکس ودنـاکس دی ریشـخـنـدی کړم

زه به تل دباغ پرسـر شـه په هوا وم   شـاخ پرشـاخ به بیا په څه نازوا داوم

دګـلانـوپـرسـروبـه پـه خـنـداوم   په ځالی کي به وم ناسـت یاپه صـحـراوم

نـه بنـدی وم دقفس نـه می هیڅ غم وو!   نه می اوشـکي بهیدلی نه می ماتم وو!

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه سحر به زه له ځالی په هواسوم په ګلشن کی به دعشق نغمه سراسوم

چه له پورته به پرګل باندي راتاسوم وسمن ویاسمن ته به ګویاسوم

ایاڅوک لری داعیش وعشرت نن زما چه ندیم وګل خانه ده په چمن زما

هغه ګل هغه پسرلی هغه بهاردی دنرګس اوشکوفه ګرم بازاردی

دطوطیانوپه ګلشن کي چغهاردی په چمن کی دبلبلو چنهاردی

پرګلانوالووته کاپه خندا! زه بندی یم دقفس اوپه ژړا!!

زړه می ډک دی سره چووی دارمانه خدایه ژرمی خلاصوی له دی زندانه

نورمی مه پرېږده په دی ځای کي سبحانه بیامی ورسوی ژرترخپل بوستانه

که دی زه یمه قفس ته پیداکړی !! بیاوزر دولی ماته دی راکړی !!

ښوترښوبه یم په دی جوروستم کي ښوترښوبه یم په اه وپه الم کي

ښوترښو به په ژړایم اوپه غم کي ښوترښوبه یم دارنګه په ماتم کي

چه امید می دخلاصی نشته هیڅکله نوبهتردی مرګ تردی ژوندیوپه سلله

بیانوچپ سوپرساعت په تأمل سو زماخیال سوچه دغم متحمل سو

بیایي ناری کړی همرازه دسورګل سو ویل اه چه دصیادلاتغافل سو

ځان که مرچه له ذلت نجات مومی په ګوشه کي دعدم به حیات مومی

که څه نه دی شه وماته په داشان مرګ ولی ولی ځوان یم اودځوان وی دارمان مرګ

خودژوند دپاره شه دی ناګهان مرګ په هزارځله بهتردی ترزندان مرګ

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه داهرســـهارخپل مرگ په قفس وینم ولی نــه مرم چـه بــه بیــا زه قفس وینم

پـه حســـرت اوپـه افســـوس بـه داویلـه وګلشـــن تــه یې کتـل بیـا یې ژړلـه

دقفس ودروازه تـه یـې ځـغســـتلـه لاریـه نـه وو وزرویې ســـرپـه ولـه

پـه هواســـوســـربی ونشـــت لـه قفس وینی توی سـوی سـوړپوړولوید له هوس

ســـرترپاته په ســـرووینوکي غرقاب وو ځان بایللی زړه زخمی حال په خراب وو

یابیهوشـــه یا پرهوش په اضـــطراب وو چه پرهوش به شـــوګویانه په داباب وو

ســـرمـی بـایـلـووپـه هـوا دازادی! شـــکرشـــکرســـوم فـدا دازادی !

پــه هـوا دازادی مـی وزرپـرې ســـو شـکرشـکرازادسوم که می سرپری سو

شـــه چـه زه دازادی پـه هوا مړســـوم نـــه چـه پـاتـه پـه ذلـت دتلوپرســـوم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

يوو پشتمه شماره ۲ صفحه شپږم کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶ هـ ش

چه پرخول دپادشـــاهانو غټ زکین دی هغه زموږ ســراج الملته والدین دی

مقتدی اعليحضـــرت رکن رکین دی دوعا کوی صـــبح وشـــام روی زمین دی

پراســـمان دعزت نمردی غوړیدلی مســـلمان دده په تخت دی نازیدلی

ملاکړه تیټه اســـمانو دده له تیغه چه قتل ددښـــمن کړ بی دریغه

کی قبا که کی خســـرو دی که داراب دی تللی ډوب دده په درپه دق الباب دی

تمنالری چه موچی یی رکاب کړی اوپه ســترګویی داس دپله تراب کړی

مملکت زموږ ابادتول یی ګلزارکړ خپل دخواه خپل دشـــمن یی تارپه تارکړ

سیدمیرمحسن کندهاری

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۲۱ شماره ۲ مخ ۶ کال ۵ شعبان ۱۳۳۵ هـ ق ۶ جون ۱۹۱۷ م ۱۶ جوزا ۱۲۹۶

سـه عجب خوب وو چه می ولیده سـحر زه یم پـه یوروپ کې اوګرځیږم لروبر

تول یوروپ اختـه دی پـه غوغـا پـه یوتربلـه وژنی پـه توپـک اوپـه خنجر شـــــــــــــوروشــــــــــــــــر

ماوی دابه ملک وی دسینا ۱ یاد بربر ۲ ومی کړه پوښـــتنـه لـه یوچـانـه پـه مـدار

وایه چې داملک داشـــاننی ۳ که غوندار دی خوپه افسوس اوپه حسرت شو په ګفتار ۴

چه داملـک دعـاقلانودانایانودي بسـیار داهغـه یورپ دی چـه دی جـای وودهنر

بیامی لـه هغه نه اســتفســارکی په داباب دوی ولـی پرپوتـل دزمـانی پـه دی ګرداب

ده وی حقیقت کې پرنګیان ووپه شـتاب چه ورک دی لـه جهانه مسـلمان شـي په عـــــــــــــــــــــــــــــذاب

زه که اوس خودوی شـول په دنیا کی په خـــــــــــــــطــــــــــــــر ځوک چې وی مغرورپـه خپل قوت اوپـه حکمت

دی خوبه زرپریوزی په کوهی کی دزلت نـه بی وی عزت اونـه قدرت اونـه طـاقت

چه لری مصــــیبت کا اوحاصـــل کاندی راحـــــــــــــــــــــــــــت سـوک چه دیرمغروروی دهغه خاوری په ســـــــــــــــــــــــــــــــر

۱-سینا یعنی ابن سینا ۲- بربرشمالی افریقاته وایې په شرقی افریقاکې دی

۳- په جنوبی افریقاکې دی ۴- دحبشستان په وسط کی یوکلی دی

بخـت کـه چـاتـه شـــاکـاکـه دانـاوی دجرمن خپل دانائی به یې په جان ســی شــعله زن

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ثه به درته وایم دفلک په دوروغن   نځینی خلاصیږی له اسیب مرد وزن

سخت ساعت هغه دی چه هوښیارسی کوروکر   بیا می دهغه نه په دی شان وکی سوال

چه کله به ختمیږی په یورپ کې داجنجال   ده وی که چیری ورک له جرمنیانو شومجال

یاکه روسیان شي په دنیاکې دیرپایمال   یاکه انګریزان شي له قسمت یروزبر

بل خوبه اسلام شي په دی جنګ کې کامیاب   که چیری کل اتفاق کړی اسلام ددین په باب

بیا به نشي په دنیا کې یاره داسي انقلاب   اوس خودېرضروري دی چه اسلام شي فتح یاب

ولی دښمنان دی په خپل کورکې سرپه سر   بیاهغه وپل چه ته هم ځوک یې په خپل تن

چه دلته یې راغلی اوصورت دی وی غمجن   جاوا ۱ که سما ترا ۲ که بورنیو ۳ دی ستاوطن

یاکه ته یی دکابل یا پیښوریادختن   ماورته بیان کې خپل اصلی نام ونشان

چه ته داسي بیخبریې له دنیا له خیروشر

چېرته چه اوسیږم هغه ملک دی دافغان   دېردی زموږ په ملک کې عالمان هم فاضلان

چه دوی وایې دیوروپ وحکیمانو ته خواران   بل موږ یودېرماهرپه کاروبارکې دجمدر

۲ـ۱ دبحرهند کی یوه لویه جزیره ده   ۳ـ بورنیودمحیط کبیرپوه لویه جزیرده

بیاراته ګویان سو هغه ځوان په دی مضمون   ستاخوهم ځه زده دی یاته هسی یې پښتون

ماویل چې پښتانه خودې په علم کې جیحون   زه یم له هغونه یوادنی سړی کرمون ۱

په اتوژبو پوهیږم درته وایم مختصر   یعنی په پښتواوپه هندی کې یم ماهر

عربی اوانګریزی خوهم پوهیږم په ظاهر   ګورمکې اوشاستری ته په ښه شان یم حاضر

په اردو اوپه فارسي کې یاره زه یم محرر   نورعلوم هررامعلوم دی برادره ماش قدر

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه خوپه خندا اوپه قهقهه کی استفسار ایاتاسو هم پوهیږی په کرورز ۲ اوطیار

یاکه هسی جان خوستایي ددهیلی دپنجسوار اوس خو عالمان خانه هغه دی په گفتار

چه دوی جوړکي دردناتونه ۳ په حکمت اوپه هنر اوس په درته وایم دخپل شامعلم وهنر

دی خوشه پوهیږی دخپل قوم په خیروشر بل داچه شه واقف دی دیوروپ په شوروشر

ځکه موږ پراته یولاتراوسه بی خطر ربه ته موساتندوی شي په دی ک دی ضرر

بل دی ترقیخواه دخپل وطن دی په دی شان چه په ملک کي جاری کړی مکتبونه له احسان

هرسړی ته اجازت دی په داخل کي پسران په مکتب سرکاری کي بی تکلیفه بی نقصان

بل په ملک کي یي جوړ کړی سرکونه هم انهار چه له دوی نه حاصلیږی ددنیاکل اعبتار

تجارت وشراکت دی جاری کړی شهریار چه په ده باندي موقوف دی دجهان کاروروزگار

هم دهرتعلیم دپاره استادان دی میسر بل داچي موږ لمسی یودطالوت درحقیقت

چه رب دمت عطا کړی وقوت هم دپرغیرت هغه ان چه طالوت وکي په جالوت باندی هیبت

له طالوت سره ځوتنه اوکفارو ووپه کثرت مرداریی کړ جالوت په خپل همت اوپخپل سخر ۱

سلیمان علیه سلام چه وه پادشاه د کل عالم دهغه په زمانه که خو لازیات وو زموږ حشم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ولی چه اصف دبرخیاوه وحضرت ته محترم   موږ به ولی ځان نه ستایو په دنیا کې مکرم

هم موږ به په حرمت او عزت یوترمحشر   بل نیکه مو عبدالرشید وویار هسی غازی ځوان

چه مدام به دده نوم وی په دنیا کې نمایان   هم دی په خوله او په زبان کې وویکسان

بل دی عالی همت وه په دنیاکې په شه شان   هم په خوی هم په خصلت کې چانه ری وولکه لمر

بل خوا احمد شاه درد وران وه دافغان   په ده باندې قایل دی یاره کل مرهتیان

بل خو موشیرشاه ووپه مثال شیرزبان   له هیبت نه یې روان شه همایون مخ په ایران

که بیان یې عدالت کړم ته به پاته شي ششدر   حیدرخان وه یو افغان باغیرت اوباحرمت

چه ده وه حاصل کړی سلطنت په خپل همت   انګریزبه وه خارج له هندوستانه په شدت

که چیری نظام نه وی دانګریز و په مدت   که تیپودرته بیان کړم هغه هم وو لوی اژدر

بل موانګریزانوته معلوم دی شجاعت   چه دوی ووراختلی ودې ملک ته په غیرت

اکبرخان ورشکاره کړی یاره دوی ووته همت   دده په همت باندې دېرقایل دی جرنیل نت

انګریزان دی شرمیدلی په دی ملک کې مکرر   اوچت خودرته وایم چه بیا جنګ وه دمیوند

دېرکفارشول قتل په دی جنګ کې هم په بند   ونیول غازیانو دېرکفارپه خپل کمند

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

مرداری یې په تبرکړل په خنجرکړل چند   وی شـــړل له ملکه په همت دخپل جمدر
درچــــــــــــــنــــــــــــــد

بیا راته گویان شه هغه ځوان په هسی شان   زه درنه پرسان کړمه حکمت دایروپلان ۱

ته خوراته ســتایې خپل نیکونه خپل دوران   ایاتاســـو هم څه کړی شـــي په جواب کې
زیــــــــــــــلان ۲

یاکه هســـی ځان ته وایې مورږ یوشـــیربېر   افســـوس صـــدافســـوس هم افســـوس دی
صـــــــــــــدهـــــــــــــزار

چه زه شـــوم لاجواب په حکمت کې دطیار   ماویل افغان اوس همت کړه په خپل کار

ونیســـه له ســتونی په داتکه یی ۴ کامردار

غلام محی الدین افغان

ایروپلان – طیاره ۲- زیلان سیودول دجهاز ۴- تک – فوراء

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۸ مخ ۷ کال ۳ شماره ذیعقده ۱۳۳۵ هـ ق ۳ سپتمبر ۱۹۱۷ م ۱۱ سنبله ۱۲۹۶ هـ ش

اول حمـد د هغـه پـاک پرورګـاردی چـه مغززده ممکنـات پـه مقـداردی

زیـاتـه ونـکـې دعـزت دتـرقـي دی رسـوونکي ده ذلـت اوده شـقی دی

خدایـه مالـه شـقـاوتـه پـه امـان کړی پـه خـاطرمی ده نبی اخرزمـان کړی

هم پـادشـاه سـراج الملتـه والـدین چـه مـالـک دتخـت وتـاج دی پـه یقین

اهل بیت سـراجیه کړی ټول مـامون دښـمنان خواروخسـته کړی زړه زبون

هم صاحب محمود طرزی کړی په زړه شـاد چـه مـدیردی داخبـارهرځـای کی یـاد

علامـه د زمـانی روشـن ضـمیردی بـاحـکمتـه پـرغیـرت بـاتـدبیـردی

نیک نامی ورته حاصـله مالامال کړی حاسدان یې واړه پښو لاندې پایمال کړی

مولانا محی الدین صـاحب غمخوردی دتمـام افغـانسـتـان دسـترګوتوردی

پـه درویشـتمـه شـمـاره کې داخبـار یـواعـلان پـه پښـتـو کـړی تـیـار

هرافغان ییپه مضـمون باندې رسـیږی پـه لوسـتوېې یوتربلـه هوسـیږی

ایراد نشـته په پښـتو کې ای صـاحبه فضـل شـوی پـه افغـان دی لواجبـه

افـغـانـان بـهـادران دزمـانـی دی نوراقوام ورتـه پـه شـان ده زنـانی دی

هردولـت کې مشـهورلکـه دنمردی دغلیم پـه سـرولاړ لکـه خنجردی

افغـاني ژبـه ده غیرتـه ډېره ګرانـه خدای زده کړی ده افغان ته په اسـانه

ده دی ژبـې مبـارک ډېرعـزت دی پـردوملتوکـې یـې حـرمـت دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ربه تاکړی پرموږ باندې احسان دی | چه راکړی دمدیر دېرمهربان دی
په خدمت کی ده مدیرصاحب عرضونه | څه عاجزغریب کوم په تعظیمونه
که اخبارشي مزین په افغاني | نورانی به شي افغان په معانی
دیورپ په حال به واره خبردارشي | له غفلته یوکرته به بیدارشي
که خدای کړی ترقي ده افغاني وی | دپښتو اخباریې سرده ودانی وی
ای خاوند ه ذوالجلاله باری خدایه | ترقي پښتو ورکړی بی نهایه
چه فقیر عبدالسلام کامه وطن یم | اوسیدونکي مستعلی کي شه وطن یم
امید واریم په خدمت کی دمدیر | چه اخبارکي شي داخل زماتحریر
سنه دری سوه یوزرپنځه دیرش کاله | تیردهجرمیاشت وه سلخ دشوال

عبدالسلام

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱ مخ کال محرم الحرم ۱۳۳۶ هـ ق ۱۸ اکتوبر ۱۹۱۷ م ۲۵ میزان ۱۲۹۶ هـ ش

پنځمه شماره

داسلام وپادشاه ته دوعا

فخردین شــمع دولت احمدی ملت ســراج
د خلت په خلصـت شـاد شـه حکمت په شـه تــــــــــاج

کوزدنشـــي تخت وتاج له جوړشـــوی له ســــــــــرایـــــــــه
عالی خیال دی کوثرمومی چه مخلوق ســی پـــه ســـــیــــرابـــه

تـه راضـــی ســـی پـه دوه کونـه میســـر دهــــــرعســــــیــــــر
لـه امیرابن الامیر ابن الامیرابن الامیر

ثقافت دخلافت یه په حکمت د خپل قدرت
یوخواهش دداعیـانوبـال وپرکړی دقربـت

شـه امیر حبیب الله ته کسـب وکاردرحبیب ورکــــــــــــــــــــــي
ربه ته یه معاون سی په نصرت په مظفرکي

حبیب ګوری له یثربه هرســاعت تاته ای وروره
سـرچشـمه داسـلام نه یي حق تعالی د مکړه خـــــــــــــــــــړه

امت باغ دمصـــطفی دی ســـرچشـــمه یي ســـــــــوافســـــــــر
سرد مصسه کوزله موزه په حضوردپیغمبر

دتمام امت بابا ســوی ترزاړه واړه هلکه
ســتاعزت داســمانی وی نـازدمـه لویږ ه پـــــرځــــــمــــــکــــــه

یـاالله العلمین پــه طفیـل دمصـــــطفی
شه خادم دشریعت که چه جهان مومی صفا

درحمت ســـایه اوژده کي چه اســـلام په ا ســــــــوده شــــــــي
بی دینی که سی راپورته ریشه تخم به پوره شـــــــــــــــــــي

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

شــکســته قلم تمام ســوزیاتی نه لری زبان ربـه تـه پـه رحمت دېرکـه چـه مظهرشــــي درحـــــــــمــــــــــان

که په خپل عمر پودعا لرم په خدای قبوله دپادشاه په شان کي بنایي هم مشروع موهم قـــــــبـــــــولـــــــه

هم زمـا بخره پـه کي هم نصــیـب دعلم وخـــــــــــــــاص که پادشا صاحب دنیت وی کل عالم به سی خواص

ســعـادت دســلاطینولکـه ابردنیســـان مشترک ددرست عالم شوکه انسان دی که حـــــــیـــــــوان

باری ربه له تاغواړو چه مو هومره دبدبه ســـــــــــی زمونږ دتوری له هیبته کفره په زلزله ســــی

دبدبه موســـوه بالانشـــاء الله لـه اتفاقه دادعقل شـــمع کوره نوی راغله له خلاقه

عادتی قاعدی داوي همیشه به شیر حریری شـــــــــو ایزدی عنایت گوره جام دزروکتوری ســـو

لوی امید شـــو وخالق تـه چـه مورب کې ســــــرفــــــرازه موزبایللی په دغه وه چه مواخته وه بیغازه

امید واریوباری ته عمارت به موبلند ســی دتحقیق توفیق یـه راکي واره لوتی بـه مـــوقـــنـــدســـی

لوی امید لرم ورب ته چه همت مو توله دیــــن شـــــي شـــیاطین مخالفین اعداد دین موبه ناورین شـــــــي

دتهذیب اولواجباب کتاب څخه انتخاب

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۴ مخ ۶ شماره ۷ کال ۱۵ محرم الحرام ۱۳۳۶ هـ ق انوامبر ۱۹۱۷ م ۹ عقرب ۱۲۹۶

افغاني ذغزل

دپښـــو پس خورده نخورم زه مکروه کله کـــــــومـــــــه !! دمړه ورور په ورســـتو غوښـــوځان وکلی مـــــــــړومـــــــــه

که موژک په ځاه کې ولويدد ری ورځی می خــــــــواګـــــــرځـــــــی په مرد اروبدو غوښو هرساعت خوله لګومه

په ښی لاس کې می عصاده چې ثواب می علاوه شي په بل لاس کې می اره ده دخپل دين ريشـــی ريـــــــــبـــــــــمـــــــــه

دين موتوله طبيعت واصـــطلاح وبرعات شـــــــــــــــــــــو تش الفـاظ می دی پـه خولـه کي چـه ددين دعوی کومه

که خوشوی په دودی ګډ سودعيال له سری ولــــــــــــــــــــــم په خبره غليظ اخلم خوله ووزړه مرداره مه

زه په خوله خوله ها ها لرمه چه مرغی دانـــــه يـــــونســـــی پـه لاســـوکې می اورتـک دی پـه کلـه۱ ورلـــــګـــــومـــــه

دشپيتوکلو طاعت و عبادت پرمخ تيرنکړم پـه مثـال دکول غويی يم پرمخ ځم پـــــرشـــــاراخـــــمـــــه

مولاياشـــه راته وايي که موژک ددنه نه وای د کلو غله می څه ســـوه چه ښی په دکومه

علت ټوله کم علمی سوه بی ترتيب په دين کـــــــدســـــــو فرايض می بيکاره کړه نوافل پرسترګورډمه

نوافل چه ټوله جمع دخپل عمر دکلو کړم درشـکې قيمت بی نسـی چه يوزخم په ترمه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دعالم خوب چه بهترزما ترطاعت وعبادت   هغـه دغـه علم بولی چـه حـدود وپیژنمـه شـــــــــــــــــــــو

اول ځان بیا تاته وایمه راسه دین ته ترتیب   کـه پرځی کـه نـه پرنـه ځی زه یـه ترتیـب کشیژده   بیانومه

۷ مخ ۷ کال ۷ شماره صفرالمظفر ۱۳۳۶ هـ ق ۱۷ نوامبر ۱۹۱۷ م ۲۵ عقرب ۱۲۹۶

دغـــه څـــه عـجـب دوران دی	چـــه راغـلـــی پـــرافـــغـــان دی
لـــمـــردعـــلـــم راخـــتـــلـــی	پـــه روشـــــان تــولــه جـهــان دی
وقـــت دعـــلـــم ودهـــنـــردی	نـــوردعـــلـــم درخشـــــان دی
نـــن دجـــهـــلـــی بـــازارســـــوړدی	دهـــرعـــلـــم تـــوددوکـــان دی
داخـــوعصـــــردســـــراج دی	چـه افـغـان تـول پـه روشـــان دی
عـجـب عصـــــردی ای وروره!	چـه ځوان زوړ اوزوړ پـه ځوان دی
دســـراج پـه نـور روشـــان دی	کـه خـیـبـردی کـه کـهســـان دی
شـــکرشـــکر شـــه ســاعـت دی	فضـــل ســـوی درحـــمـــان دی
شـــه امـــیـــر یـــه دی راکـــړی	پـــرمـــوړتـــولـــومـــهـــربـــان دی
شـــه غـمـخـوردپښـــتـنـو دی	دخـپـل وقـت نـوشـــیـــروان دی
عـلـم دوســـت هـنـرپـرور دی	لـوی امـیـر اوشـــه ســـلـطـان دی
مـزاج دان طـبـیـب دمـلـک دی	پـه حـکـمـت لـکـه لـقـمـان دی
پښـــتـومـړه وه ده ژونـدی کـړه	روح پـــروردخـــپـل لســـان دی

www.pukhto.net

تــخــت وتــاج دی هــمــیشـــــه وی	خـــوزمــــیــــن واوزمــــان دی
مشــــــر زوی دامــیــر گــوری	عــنــایــت دپــاک ســــبــحــان دی
شــــه ســــردار مــعــیــن دعــلــم	دعــرفــان دبـــاغ بـــاغــوان دی
هـــم نـــاظـــردمـــعـــارف دی	هــم نــاصـــــر دهــرنـــاتــوان دی
شـــهـــزاده دپښـــتـــنـــودي	تـــاج دســــــردکــل افــغـــان دی
شـــه مــعــیــن الســــلــطــنــه دی	پــرامــیــرصـــــاحــب دپــرگــران دی
مـــعـــارف تـــولـــه دده دی	هــم ددي مــجــلــس مــیــزبــان دی
نـــازدنــه لــویــژی پــرمــځــکــه	خــوولاړ شـــــنــکــي اســــمــان دی
هغــه خــدای دی ســــاتــنــد وی شـــي	چـــه دتـــولـــو نـــگـــهـــبـــان دی

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوه مسلکه دی په موژکي یوعادی وپدری شـــــو	بل مسلک راغی له خدایه سما وی وقرانی شـــــو
چه عادت پردین راغلی هغه دین بـولـوبـیشـکـه	اوکه نه ووعادت شوی له ماپاته شوپه کلکه
اصـطـلاح هم بری مداردی حاکم شـوپـرشـریـعـت	کتاب تول که یه نغاره څه حاجت دحل حـرمـت
هرحلال حرام دشـرعی کـه عادت وو ارجـمـنـد سـو	که عادت نه ووهرڅونه چه مرغوب وی نـاسـیـنـد سـو
دروا دناروا مسـلی زده که له عادته	څه نوکان باسـی بیکاره تحقیق کي له شـریـعـتـه
که اویاځله مشـروع موکد وی له قران	چه پسند دعادت نه ووګویا نه دی له قرآن
عادت شه بالانشینه موزیه یوحلقه بگوش	دعادت په دول رقصیږی که چالاک دی که مدهوش
په لحد کي چه دکشیژد ی تکبیروواپي وتاته	دین عادت که شـریعت ووژرجواب راکه ومـاتـه
په هاها به سی مشغوله که عادت ووستاقبله	دعاجزی رسـم هغه چه واده په قبیله
په قیامت به الله واپي سـپی دی نه خوږڅه جهت وو	زه به وایم باری ربه مناهی دشـریعت وو
دیتیم مال چه دخوږ یامال دعصـب دتاراج	سـتافتوی له شـریعته که قرآن درکي رواج
څه به وایم خپل الله ته تی راوشـیه پښـتو	که مردی د میره نه وومردبه نسی په بریتو

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه مرداری غوبشی نه خورم عادت کې ترکرزولی	هیڅ پردین دمجری نسی عادت یم ترلاس نیولی
ترمرداره ډېر بدتروی ځنګی خورم په اشتیها	دین می څه شوراته ګوری نه می شرم نه حیا!
دقران شریف احکام دی قدرنه لری دپیاز	که پرولی په بازارکې څوک یه نکوی په غاز
په ابروی داصطلاح وعادت له دی سکه داره	چه روشان په عادت نه وو ټوله پاته شوه بیکاره
داعادت دکورخراب سی دین به کی رشکی رشکی	دپادشاه سکه مغلوبه دناچلی پیسکی
تردی لوبدبختی شته چه دین تابعه دعادت شي	هرچیری چه عادت راغی منافی دشریعت سی
مصطلحه بیدینی لکه خونچه ایشی په میان کې	که عیب نه وه په اولس کې نقص نه وینم په څانکی
تخالف له اصطلاحه ترشرعی مکروه مکروه شو	چه قبله یې کړه غلطه دین ترپاته په ګروه ګروه سو
که قبله حقیقی نه وه بدهغه چې عیب باله سی	که احکام دشریعت وی په دغه ټول به تاله سی
هرتوکرچه عیب باله سی که روا که ناروا	خوراتنک ځنی پرهیز شو دین تابعه دهوا
که پیغور دعالم نه وو باکې نه لرم له کړنه	څه به یوسی اخرت له پرملامات سی زمابدنه
وخپل نفس ته موسجده شو تن زتارزموژپه غاړه	جهنم په خیال جنت سوحس باطل هوشیاری ولاړه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

تن بـارکش بـاری درکړی میره هغـه چـه پـــرســـپـــورشـــو	چه یې خرپه ختې کې سـپورکې جهان کل دخره ابخورسو
بازی تولـه له غیرتـه غیرت نوم دی دایمان	که ځلانده شـمع نه وه وبه ژاړی په ارمان
چه غیرت دمیره نه وی قدرنه لری له توله	په جثه یې خطامه شی بی معنی سرپی بوله
نغاره کی پراسـمان وی چه هوش نلری ســـاده دی	که په تخت په هوا درومی سپوریه مه بوله پـــیـــاده دی
له اسـمانه زمکې عرشـه څه د راوړه ای خـــود رایـــه بـدعـادت بیـانـه وم مکرره پـه بـاربـار	که مبلغ دمعنی نه وویل شـی نه وځی له ســـرایـــه هیڅ می صبرځینی نه سی ځکه ډیربه سی تـــکـــرار
لـه تکرار ه ملال مسـه عـادت دین دی نـــړولـــی	پـاک قرآن درب کلام یـه پـه چارپیره دی وهـــلـــی
له قرانه سـره جنګ دی که ملګری دعادت ســـو	زمـاوروره پـه دی پوه شـه څـه مخرب دشـــریـــعـــت دی
توفیق غواړه له خالقه بخشـنده دی مهربان	هم ارحم الراحمین دی هم کریم دی هم مـــنـــان
بل طرف تـه امیدنسـتـه بی دربـاردخـالق	دغه باب دغه خلقه سـوه سـابق ود لایق
زاری ګویه یم ورب ته څه عادت موعبادت کـــې	یاارحم الراحمین ! رزق روزی موسـعادت کـــې

تهذیب الواجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

افغاني سوګند

قبیح مشکله دیوثان دی هلوکان به وی ساتلی	شـي جامی یه په اغوستی پیریشان یي خوراښکلی
رقصوی پرمجلس کي فاجران پرګرزیدلی	په بوسه روپی تراخلی په غاشوفاسق نیولی
نه ملاشته نه صوفی شته نه دریم غاورپیداشو	چه په لحثه توره ورسی په غیرت تردین فداسو
خوارفقیر که افسوس وکه یاپه وینو سترګو سری	نوریی څه له لاسرراسی که دڅان غوښی که پری
دونه لویه خرابی وبیباکي په دین کی کیږی	هیڅ میره په غیرت نشونه په زورکي څوک خوزیږی
نه خرواردلواطت ودزنا په میزان تول که	یومثقال ددي پردرند دی که نه وینی سترګی پورکه
زناکیږی په خلوت کي داپه ډول ددین خفت	دزنا پرظهورقتل داسوفخر وسعادت
چه په جهروتفاخروجمعیت سی معصیت	بل به نه وی په اسلام کي تردی پورته ضلالت
درست ولس په دی شریک دی دابازخواست به له موژوسی	که څه لږی که نیږدی وی هیڅ احدبه پاته نه سي
پرمومن باندي واجب چه داصحبت په غم الودکه	که به نورله لاس نیسی یومټ خاوری پردودکه
یادتولو په قوت سره پادشاته خبرورسی	دانخری به سی محکم خره غوایي به تربدرسی

www.pukhto.net

چه غیرت پرمینه نه وی موروثه د کل اسلام	خودبه وی په خروپایماله نه موننګ سونه مونام
دین دګوتوشوریدن سو تسبیح اړووشي غشي	داتسبیح به دی زنجیرسی ددوزخ داورسکروتی
مرد وزن که مسلمان ووباندفرض تراستری دمه	چه ددین نقصان یه ولید ځان به نه ولی بیغمه
لالا ښکوی درتیرسه داخبرسودنامرد	حیدری ذولفقارکشي که چه هیڅ پاته نسی فرد
کل بنیاد دین پرتوره نو راحکام په خال وخط	که یه توره تیره نه وی دین یه بایلو سوغلط
دحسین سرپه تویوی دل کوشه دمصطفی	چه غیرت دعراق نه ووکفیین سوه بیوفا
کوم توکردبیدنی دشهزاده ترخون سوکم	چه پشتو سوبی غیرته دین پایمال پرښرخی دم
جواهردشریعت دمصطفی دزړه اجزاشوه	چه په سپک نظریی ګوری دېره بده یی جزاشوه

دتهذیب الواجبات له کتاب څخه

(c) ketabton.com: The Digital Library

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۵ ـ ۶ مخ ۷ کال ۱۴ شماره ۱۵ جمادی الاول ۱۳۳۶ هـ ق ۲۷ فبروری ۱۹۱۸ م ۹ حوت ۱۲۹۶ هـ ش

افغاني سوګند

نواموزه پاکه لوحه چه لیکي هغه خط اخـلـی	ددې زمکي حکم ستادی که اغزی پرژدی کـه نـخـلـی
دهلک که تربیت وو دپراسان په مراد سی	دطوبی ونه ترسازه پلارپه قبرکې په شـادسـی
چه په چوب وپه شیرینوسر بالادی اموخته کـی	خدای رازق دی بلاشکه اماتاپه غم اخته کې
چه تومان دده خرخشت وی داپه څه شي موجودیژی	کې دبل پیسه راکش کړه ستاتندی به په داغـیـژی
زړه د کی دزنبورځاله همیشه لکه سـرسـام	خبرنشو په کمال چه افلاس فخرداسلام
مسکنت دشه لقب وودې بی بولی تـورفـرنـګ	طبعه واوښته له دینه غریب تاکې په بدرنګ
تعجب دی وانسان ته پرهرخیال چه پوخ سـوهـډ	بیاترمرګه نه بدلیږی که هرڅوسی ګډوډ
اهنی سپاره میدوشي ۱ سازکه دتوپکو	دانسان خوی نه بدلیږی که یه ولی په مردکو
ارمنی که ایرانی که کشمیری که دکنی وی	چه په هدپوخ عادت پوخ سوپو هغه به یه مرګی وی
په قیامت که دیده نشته ولی دلی سوی جدا	چه همه طبعه ددنیاوڅوک ژړاکه څوک خـنـدا

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرقدردهم طبعي بی نزدیکت دمصطفی وی	که دلته یه خوی لیری همه به لیری په عقبی وی
ده پرنس کانی تړلی ته خوانچې خوری دسالن	دپینه شري اغوستی ستاوریشمین سوپوشیدن
دی دزړه لره وربولی ته برتن باندې تمام سوی	بدن تالره غلام دی ته غلام لره غلام سوی
بل مثال ددنرودی په د مبال کې دطناب	بیزوبان په تابازی که ګرزوی دی باب په باب
تن بیزوطناب یه طبعه بیزووانـدی خپل دشمن	څه ریشخندی یې پرتاجوړکړپرخواهش داهرمن
چه یه شکیل دخابو بولی هغه دادی ورته ګوره	مردی توله په میرانه حبطه درومه ترکوره
دنیاکي کودې په نکړی تنګی وتری مرانه	دوه دولته صنایع سی په دوعا غواړي سپیتانه
دمردی په کارشرمیږی په سپیتانه کې یه خوند	چه یې خوبنه شوه سپیتانه مرګ یه به ترهسی ژوند
په سل کاله نه پوره سونه فربه سو نه سووسیر	نه مووویل چې ربه تیرپرتیرسوهیرپه هیر
دومره فکرموژله نشته که په دی صورت انسان وای	دبوجهل وبولهب ودفاروق یکسان وایې
بازی توله درونی ده که د زورفقط سوه سمه	دانسان لقب دیو ی زړه له راسه ای همدمه
سره ګلان دی غوریدلی بلبلان باندې مستی که	چه وزرو ته یې لاروسوه هغه تول مې پرستی ده

(c) ketabton.com: The Digital Library

چه په عرش داله بولی په حدیث که هغه زړه دی	څه دزړه صندق سوری که سیل وکه چه زړه څه دی
وروسته وړاندی موجودات یې په یوکنج کې چاپیرې	لږڅه هوش کړه سړی سه زړ ه پرڅه له تاپاتیېږی
مامعنی ومابقی عالم به کله هله مومی	که له تنه سوی فارغه چه دزړه پرلوری دروم ی
نوی نوی اسمانونه بیا بانونه وابحر	دېربه ووینی یې په زړه که که ته شوی له تن حر
له درانه خیال راپرپوزه زړه ایله که رب تی پرېږده	که دڅه له تنه پرې کړ ه سعادت دی مخ ته کشیژده
بی کدره کدیره دېرعالم دی اوبو وړی	سه مشغول په هغه کارچې په سولېرې دتن بردی

دتهذیب الوجبات له کتاب څخه

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

خلورم کال دریمه شماره دمیزان ۱۳ د۱۲۹۴ هـ ش کال

شـکر شـکر باغ موخپل باغبان موخپل دی	گل موخپل بهارموخپل بســتان موخپل دی
ســـروه خپلـه بلبـل خپـل چمن موخپـل دی	لاله خپل ارغوان خپل دامان موخپل دی
نشـــــه خپلـه خمـارخپـل پیـالـه موخپلـه	بزم خپل ســاقی موخپله دوران موخپل دی
کلی خپل بـازار موخپل وطن موخپـل دی	ځمکه خپله رود موخپل دهقان موخپل دی
شـــاه موخپل گداموخپل قاضـــی موخپل دی	ســـپاه خپل رعیت خپل دیوان موخپل دی
غل موخپل قاتل موخپل مقتول موخپل دی	عســـــکرخپل مفتی خپل زندان موخپل دی
شــــکرشـــــکربیگانـه پـه میـان کي نشـــتـه	مدیرخپل اخبارموخپل دوران موخپل دی
عـجـب عصـــــردی افـغـانـه نـظـروکړه	ژبـه خپلـه قلم خپـل بیـان موخپـل دی

مولوي صالح محمد

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

سراج الاخبار درسم الخط پرتله له اوسنی رسم الخط سره

دســـراج الاخبارپه پاڼوکې دپښـــتو خاص حرفونه نه لیدل کیږی داځکه دهغه وخت په چاپخانه کې دپښتو حرفونه نه وه دټ پرځای ت ، د ړ پرځای ر، د ډ پرځای د ، دږ پرځای ژ، د ښ پرځای ش، دګ پرځای ک او د ږ پرځای ز، راغلي دي اوکلمې هم ځینو ځایونوکې پیوستې لیکلې شوي داوسني رسم الخط سره مغایرت لري چه موضوع په لاندې مثالونوکې په ښه ډول سره لیدلای شو:

اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار رسم الخط
له کومه	لکم
ډېر	دیر
موږ	مژ –منز-مونک-منک
ځوان	جوان –څوان
زوړ	زور
پښتانه	پشتانه
کیږدی	کژدی
شوی	سوی
یې	یه
چې	چه
کې	که
سړی	سری
لومړی	لمری
ټول	تول
مه کړی	مکری
لږ	لژ
په عالم	پعالم
ګوره	کوره
کړمه	کمه
زمونږ	څمونک-زمنز

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوسنی رسم الخط	دسراج الا خبار رسم الخط	اوسنی رسم الخط	دسراج الاخبار
اخلی	اخی	خوړ	خوژ
ژړل	زرل	غړ	غژ
کړ	کي	ونړوینه	ونروینه
دواړه	دواره	ورځ	ورز
هوښیار	هشیار	ترکو	ترک
هوسیږی	استیژی	لوړه	لوژه
کیږی	کژی	کوچنی	کچنی
پنځه	پنزه	رښتیا	رشتیا
ځینی	زنی	ځمکه	زمکه
کښته	کشی	ځان	زان-څان
زما	ځما	ګنهګار	کنه ګار
غوندی	غندی	څونه	سونه
جغرافیه	جیوګریفی	په دی	پدی
شي	سی	په خپل	پخپل
موږ	منز	بی خبر	بیخبر
کي	که	اوسیږم	اوسیژم
برخه	بخره	په ملک	پملک
څوک	سوک	په کار	پکار
شپون	شپان	پوهیږم	پوهیګم
پادشا	پادشه	ساتندوی	ساتن دوی
کومه	کمه	په ده	پده
ځل	څل	غټ	غت
ځکه	څکه	ځوان یم	څوانیم
ذکر	سکر	کړم	کم
مو- می	م ا	ورځ	روز- ورخ
ځالی	څالی	خپل	اخپل
نکړی	نکي	وموښه	وموژه

اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم اخط اوسنی رسم الخط دسراج الاخبار رسم الخط

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

له تا	لتا	ګل	کل
هومره	همره	ګرځیدل	ګرزیدل
ځای	ثای	فوځونه	فوجونه
کې	کش	ځلمی	زلمی
پښو	خپو	افګار	افکار
رسیږی	رسیکې	مه کوی	مکوی
هوسیږی	هوسیکې	سترګی	استرګی
لمر	نمر	زړه	زله
کړمه	کمه	ځکه	زکه
ښکاره	شکاره	نامه	نام
سپاه	سپه	خښ	خش
لیکې	لکې	نښلی	نخلی
ثان	سان	هلکان	هلوکان
میږه	میره	دوزخ	دوژخ
څه کوی	ثیکوی	موز	موژ
ځلانده	ثلانده	ځینی	ثینی
ځی	ثی		

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

نتیجه

دافغانســـتان دفرهنګي ژوند په لوړ تيا کې يوبل عمده عامل دامير حبيب الله خانه په دوره کې دهغو فراريانو راســتنيدل وو، چې دامير عبدالرحمن خان له خواتبعيد شــوئ وو، هغوی هيواد ته له راستنيدو وروسته داذهانوپه تنويرکې ستره ونده واخيسته او دمعاصرو ادبياتو پربنســټ ايښــودلوکې يې مهم نقش درلود. د دغوکســـانوپه ډله کې محمود طرزی اوغلام محمد الدين افغان په خاصه توګه دیادوني وړ دي.

دتجدداوروښــانتيا ددورې ادبيات دملي ارمانو دعرادې په توګه دفرهنګ پرمخ بيولوته وقف شــوئ وو. په دې کې شــک نشته چې دمعاصرادب ترڅنګ کلاسيک ادب اوفلکوري ادب دواړه په خپل قوت پاتې وو. خومعاصــرادب دمحتوی اوپيغام ددرلودلوله کبله نورادبي جريانونه له خپل عنعنوی اهميت څخه وغورځول، معاصـــر ادب ديوه متعهد اورســـالتمند ادب په توګه دټولنې په خدمت کې په کارواچول شــو، په هيوادکې دمزمن فقر،بيســـوادی، اداري فســـاد ،ظلم اوبې عدالتی عموميت، ټول وطن پالونکي اوپرازادی مين روښـــانفکران دې تـه وهڅول چې دمنځنيوپيړيو درکود دلـه منځـه وړلولـه پـاره حـاده مبـارزه پيل کړي. ادبيات دخلکود ذهنونودروښـــانولودپاره اســـتخدام کړي او ولس دغفلت، بې خبرۍ اوبې تفاوتی ددرانه خوبه راويښ کړي، دپښــتوژبې او ادبياتو دپراختيا اوپرمختګ له پاره زمينه برابرېده، په همدې وخت کې په لره اوبره پښـــتونخواکې دپرداســـي ځوانان موجود ووچې دنويو علمونواوارو پايي ادب مطالعه يې کړې وه نوادبي ژانرونه اوفورمونه يې پيژندلي وو، دخپل خيال داظهارله پاره يې نوې لارې په نښــه کړې وې، اودپښــتو دلرغوني ادب په پراخه بنسټ يې دپښتو دنني ادب مانۍ پيل کړه. که څه هم انګريزي استعمار په ۱۸۹۳ کال کې دډيورنډ په تحصيلی کرښې سره دافغانستان دخاورې يوه برخه له اصلی پيکرڅخه بيله کړه، خوويې نشــوکولای چې دپښــتنو دګډوارمانونو، ګډو ارزښــتونو اوګډو وياړونو ترمنځ دبيلتانه کرښــه وباســي. دفرهنګ په ســاحه کې دلته اوهلته په يوه وخت کې حرکت پيل شــو، ددغه حرکت مخکښان دټولنې روښانفکران وو،په افغانستان کې (سراج الاخبارافغانستان) دمولوي عبدالروف کندهـاري لـه خوا (۱۹۰۶) دجنوري پـه يوولســـمـه نيټـه راووتلـه خودهمدغې لومړی ګڼې له خپرېدولو وروسته جريده بنده شوه، ددوهم ځل له پاره (دسراج الاخبارافغانيه) په نامه په (۱۹۱۱) کې محمود طرزي په مديريت اومشـری خپره شــوه په همدې وختونوکې په لره پښــتونخواکې هم دپښــتو دمعاصــرادب دپراختياپه لاره کې ګامونه پورته شـوي وو. په (۱۹۱۰) کې دافغان دجريدې دخپرېدوسـره سـم په پښـتو ادب کې نوي ژانرونه باب شـــول، اودراحت زاخيلي، فضـــل محمود، عبدالمالک فدا، غوندې ليکوالو اوشاعرانودمعاصرادب زړي وکرل .

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

محمود طرزي او عبدالرحمن لودين په ســـراج الاخبار افغانيه کې دپښـــتو مضـــامينو اوشـــعرونو خپرولوته په اګاهانه توګه پاملرنه اړولي وه، ددغو ټولو اوښـــتوســـره ســـره دپښـــتو غزل محتوی هم په دغه دوره کې تغير کړئ دئ او غلام محی الدين افغان لومړنی سړی ووچې په غزل کې يې وطني مسايل ورځای کړه لکه :

زړه زمـــا ډک دی لـــه مـــيـــنـــې دوطـــن
خـپـل وطـن مـاتـه عـزيـزدی تـرخـپـل تـن
هـريـوګـل مـې دوطـن پـه مـاډېـرګـران دی
تـرکشـــــمـيـره تـرپـاريســـه تـرلـنـدن
شـــيرين ځـان مي پـه شـــيرين وطن فـدادی
زه خـــودارنـــګـه فـرېـاد يـمـه کـوهـکـن

اخـرد عـادافـغـان داده ای صـــاحـبـه
چې اســـلام صـــاحب دجاه کړي ذوالمنين

مولوي صـــالح محمد ددې دورې بل تکړه شـــاعر هم په شـــعر څه ناڅه ويني کړي دي.ددغې دورې په شعرونو کې دنوی دوران د پيليدوزيری ورکړ شوئ دئ ددغې دورې داد ب مخکښان او شاعران دادي:

مولوي صـــالح محمد کندهاری ، غلام محی الدين افغان ، مولوي عبدالواسـع کندهاری عبدالعلي مستغني ،عبدالهادي داوي ، سـيدمحسـن کندهاری ،عبدالسـلام ،عبدالرحمن لودين اونورنومونه ديادوني وړ دي.

ددغې دورې په شعرونو کې دوطن مينه ، دخپلواکي جذبات ،داسارت اوبندګي پرضد ،داعتراض غږ، دطبيعت دښــکلا ترسـيم ، په ټولنه کې دانســان موقف ، دده دژوند شـرايط دپوهې سطح اونورمسايل څرګند شوي دي، داوه دسراج الاخبار هغه خدمت چې پښتوژبې ته يې کړئ دئ. دهغه وخت شـــاعرانو دخپلې ژبې اوخپل ادب له پاره دېرهلې ځلې کړي، اونورخلک يې دپښـــتو ژبې پراختيااوپرمختيا ته څيرکړي دي دغه ادبي نهضـــت په خپل وارسره دپښتو ژبې اوادبياتو له پاره لاندې خدمتونه کړی:

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

۱- پښـــتانه شـــاعران اولیکوالان یې هڅولي چې خپلې ژبې اوادبیاتو ته خدمت وکړي اوډېرشاعران یې روزلي دي.

۲- سراج الاخباردافغانستان په ابیاتوکې یونوی تحول رامنځ ته کړئ دئ.

۳- دخلکو شـــعورتـــه یې وده ورکړه اوخلـــک یې دخپـل هیواد دازادی اوخپلواکی داخیستلواوساتلو له پاره هڅولي دي.

۴- دخلکو په فکري اوښتون کې یې دقدر وړ کارونه ترسره کړي دي .

۵- دپښـــتوژبې دپراختیا اوعلمي کولو له پاره یې ډېرې هلې ځلې کړي دســـراج الاخبارپه پاڼوکې دښـــتو ژبې اهمیت اوارزښـــت په ډاګه څرګندشـــوئ اوداڅرګنده شـــوی چې د افغانستان ټول خلک اومختلف قومونه باید پښتوژبه زده کړي .

۶- پښتو ژبه دښووني اوروزنې دوزارت په درسي نصاب کې شامله شوه اومولوي صالح محمد ددې دورې ســـترشـــاعراولیکوال دلومړي ښـــوونکې په توګه دحبیبی په لیســـه کې مقررشو.

۷- ســـراج الاخباردپښـــتو نظم اونثرته خپله غیږ خلاصـــه کړه اوهغوته یې په خپله غیږکې ځای ورکړئ دئ.

۸- په سراج الاخبارکې نه یوازې دپشتو معاصرادب پرمختیاکړې بلکې دکلاسیکې دورې شاعران یې معرفی کړي اودهغوی اشعاریې نشرکړي دي .

۹- دپښـــتو ژبې فلکورته یې هم توجه کړې چې ۱,۴ فکلوري مشـــهورمتلونه دغلام محی الدین افغان له خوا په سراج الاخبارکې خپاره شوي دي.

۱۰- دسراج الاخبارپه پاڼوکې شعر دشعر پرځای پاته نشودجریدې په وروستی پلان کې دمینی اومین ځای دژونددرېښتینواصولووینو پوهه ،خپلواکي ،ملي غروراونوردافغانستان په هنري ادبیاتوکې رامنځ ته شوه.

کومه دشـــعرونو ټولګه چې مایه دې کتاب کې راوړې که چیرې نوموړی شـــعرونه په دقت سره ولوستل شي پورتنی ټول مسایل چې ذکرشول، په ډاګه په دې شعرونو کې لیدل کیږی اوپورتنی خبری په اثبات رسوی . په افغانستان کې سراج الاخبار افغانیه په پاڼوکې په غزل کې دنوښـــت څرکونه اونویو موضـــوع ګانو ځایونه لیدل کیږي. لکه دخپلواکی، پرمختګ، دفکرونوخپلول اونور. په پیل کې دغه نویوالئ له یوډول شـــعري کمزوریو هم

www.pukhto.net

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډک وو،مثلا دسراج الاخبارپه پاڼو کې دصندلۍ له پاره (صندلۍ غزل) په نوم شعرهم کښل شوئ، ددغه دورې په شعرونو کې دنوي دوران دپيلېدو زيرې ورکړ شوئ دئ.

په درناوی

(c) ketabton.com: The Digital Library

اخځلیکونه

۱- دسراج الاخبار بیلابیلی اته کلنی جریدې

۲- دافغان یاد- دکابل پوهنتون –دژبواودابیاتو پوهنځی-۱۳۶۳ کال

۳- دغلام محی الدین افکار اواثار- دکابل پوهنتون دژبواوادبیاتو پوهنځی

۴- دپشتو معاصرادبیات اوسنی دوره پوهنوال ډاکتر زیورالدین

درسی لکچرنوټ ۱۳۵۸ کال

پای

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library